

BUDSJETTNEMNDEN FOR JORDBRUKET

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2012

Beregninger basert på driftsgranskingene

REGNSKAPSTALL FOR 2010

FRAMREGNEDE TALL FOR 2011 OG 2012

AVGITT
JUNI 2012

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	1
1.1	Generelt.....	1
1.2	Historisk om utviklingen av referansebruk.....	2
1.3	Referansebrukene og totalkalkylen for jordbruket.....	3
1.4	Årets referansebruksberegninger.....	3
2	PRINSIPPER FOR REFERANSEBRUKSBEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.....	7
2.1	Bygd på driftsgranskingene.....	7
2.2	Tilskuddsberegning.....	7
2.3	Registrert arbeid og kapital.....	7
2.4	Nærmere om avskrivningsprinsippets betydning.....	8
2.5	Nærmere om investeringstidspunktets betydning.....	9
2.6	Gjeldsandeler.....	10
2.7	Leid arbeid/arbeidsgiveravgift.....	10
3	FRA DRIFTSGRANSKINGSBRUK TIL REFERANSEBRUK.....	11
3.1	Generelt.....	11
3.2	Arbeidsforbruk.....	11
3.3	Normalisering av avlingsnivået for korn og poteter.....	11
3.4	Avlingsnivået for øvrige vekster.....	12
3.5	Verdiendring på buskap og varelager.....	13
4	VOLUMFRAMREGNING PÅ REFERANSEBRUKENE.....	15
4.1	Beregningsmetode og forutsetninger.....	15
4.2	Skift i volumutviklingen.....	17
4.3	Resultat av volumframregningen på referansebrukene.....	17
5	PRISER PÅ ENKELTE POSTER PÅ REFERANSEBRUKENE.....	21
5.1	Korn.....	21
5.2	Poteter.....	21
5.3	Melkeprisen.....	21
5.4	Kjøtt.....	22
5.5	Ull.....	22
5.6	Annet.....	22
6	TILSKUDD.....	23
6.1	Pristilskudd.....	23
6.1.1	Grunntilskudd.....	23
6.1.2	Distriktstilskudd melk.....	23
6.1.3	Distriktstilskudd kjøtt og egg.....	24
6.2	Driftstilskudd per foretak.....	25
6.3	Tilskudd til husdyr.....	27
6.4	Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid.....	29
6.5	Refusjon av avløserutgifter ved sykdom mv.....	29
6.6	Areal- og kulturlandskapstilskudd.....	30
6.7	Tilskudd til dyr på beite.....	33

6.8	Bunnfradrag	34
7	FRAMREGNINGSGRUNNLAG.....	35
7.1	Oversikt.....	35
7.2	Årgangsindekser	38
7.3	Leid arbeid	39
7.4	Tilskudd	39
8	BEREGNINGSRESULTATER.....	41
8.1	Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk.....	41
8.2	Økologisk melkeproduksjon.....	60
8.3	Samdrifter i melkeproduksjon	61
8.4	Sammenligning av resultatene i referansebrukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper	64

1 Innledning

1.1 Generelt

Referansebruksberegningene er beregninger på bruksnivå for ulike produksjoner, bruksstørrelser og områder. Hensikten med beregningene er blant annet å vise inntektsutviklingen og å beregne virkninger av endringer som følge av jordbruksoppjørene. Referansebruksberegningene er en del av grunnlagsmaterialet til jordbruksforhandlingene.

Fra og med 2001 bygger beregningene på driftsgranskingene med registrerte tall. Materialet er først gruppert etter produksjoner. Deretter er det oppdelt etter distrikt og struktur. Referansebrukene er ikke direkte sammenlignbare med referansebruksberegninger gjort tidligere enn 2001. Sammenligning mellom referansebruksberegninger med ulikt utgivelsesår må også frarådes, først og fremst fordi det er utskifting av deltakerbruk bak referansebruk og dernest fordi det enkelte år er endret på utvalgskriteriene og nummerering for noen referansebruk.

Om bakgrunnen for omleggingen fra 2001 siterer vi fra St.meld. nr. 19 (1999–2000) «Om norsk landbruk og matproduksjon» der det står følgende:

«Referansebrukssystemet erstattet etter St.prp. nr. 8 (1992–1993) det tidligere modellbrukssystemet. Referansebrukene gir grunnlag for å vurdere effektene av virkemiddelbruken innenfor jordbruket for ulike bruksgrupper, distrikter og produksjoner. Til tross for de forenklingene dette medførte, benyttes det i dag betydelige ressurser på å omarbeide deler av og supplere driftsgranskingsmaterialet. Det er også betydelig usikkerhet knyttet til normeringen av arbeid og kapital som skjer ved utarbeidelsen av referansebrukene i dag. For å forenkle systemet ytterligere og i større grad å analysere forskjeller i inntektene innenfor og mellom produksjoner og regioner, foreslås det at man nytter grupper av bruk i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte uten normering av arbeid og kapital. En viktig forbedring med en slik omlegging vil være at man sikrer et større datatilfang bak tallmaterialet.»

Det er etter dette nyttet grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte, uten normering av arbeid eller kapital.

Det er grunn til å understreke at referansebrukene ikke representerer hele jordbruket. Mange jordbruksbedrifter kan ha en produksjon som er dekket av referansebruksberegningene, men de vil likevel ikke kjenne seg igjen i referansebruksberegningene fordi en selv for eksempel har et annet produksjonsomfang, et annet investeringsomfang eller et annet investeringsår enn det gjennomsnittet et referansebruk viser.

I eggproduksjon var det frist til 2012 for å tilpasse seg til krav om frittgående høner eller miljøinnredninger. Budsjettnemnda har i årets beregninger satt som vilkår at alle driftsgranskingsbrukene bak referansebruk 6 med egg skal ha innredninger i basisåret (regnskapsåret) 2010 som var tilpasset og er godkjent etter de nye reglene.

Budsjettnemnda gjorde i fjor nærmere vurderinger av situasjonen for store melkeproduksjonsbruk som har investert i nyere tid. Referansebrukene 12, 13 og 14 ble gitt nye utvalgs-kriterier. Dette førte til at både referansebruk 13 og 14 fikk økt

årskuttall i forhold til tidligere års beregninger. Samdrifter ble tatt inn som et nytt referansebruk 28. Årets referansebruk er beskrevet i underkapittel 1.4.

Detaljerte beregninger for de enkelte referansebruk er ikke gjengitt i denne publikasjonen. En har valgt å presentere bare noen få sentrale resultatmål. For spesielt interesserte vil mer detaljerte beregningsresultater bli å finne på NILFs internettsider. Tallene for 2012 viser budsjetterte tall før jordbruksforhandlingene, dersom annet ikke er sagt. I tabell 8.14 er vist fullt utslag (helårsvirkning) av jordbruksoppjøret i 2012.

1.2 Historisk om utviklingen av referansebruk

Som følge av Stortingets vedtak den 1. desember 1975 «Om inntektsopptrappingen i landbruket», ble det et utvidet behov for å kunne sammenligne inntektsnivået i landbruket med inntektsnivået i industrien. Fra før av hadde en total kalkylen for jordbruket, som viser det totale inntekts- og kostnadsnivået i næringen. Men behovet ble nå utvidet til å gjelde de forskjellige produksjoner, bruksstørrelser og distrikter. Problemene omkring registreringen av inntektsnivået i landbruket ble tatt opp i St.meld. nr. 14 (1976–77) «Om landbrukspolitikken» og i St.meld. nr. 80 (1978–79) «Om inntekt og levekår i landbruket».

En av de viktigste oppgavene Budsjettnemnda ble pålagt i de nevnte Stortingsdokumentene, var å utforme et sett av modellbruk og beregne årsverksinntekten på disse i samsvar med de retningslinjer som ble gitt i dokumentene. Videre å beregne et sammenveid gjennomsnitt av årsverksinntekten i modellbrukssystemet på grunnlag av en sammenveingsmodell med beregnede vektall for den enkelte modell.

Formålet med modellbrukene var å ha et måleinstrument som viste inntektene i jordbruket i forskjellige produksjoner, bruksstørrelser og distrikter, og som kunne brukes til å sammenligne gjennomsnittlig inntektsnivå med gitte normer for effektivitet i jordbruk og industri.

Navnebyttet til referansebruksberegningene fra 1993 markerer et skille i bruken av materialet. Det var en tilpassing av de tidligere modellbruksberegningene etter de retningslinjer som St.prp. nr. 8 (1992–1993) satte. Sammenveid modellbruksinntekt blir ikke lenger nytt til sammenligning av inntektsnivå og -utvikling i jordbruket med andre grupper, og ble derfor tatt ut av referansebruksberegningene. Likeledes ble kalkylemodellene, som var med i modellbrukssystemet først og fremst for beregning av sammenveid inntekt, tatt ut.

Grunnlaget for referansebrukene i perioden 1993–2000 var som for de tidligere modellene, et utvalg av bruk fra regnskapsundersøkelsene ved NILF. Bakgrunns materialet for hvert referansebruk var 15–25 utvalgte typebruk i driftsgranskings materialet sammenfattet i basismodeller. Budsjettnemnda justerte basismodellene etter prinsipper som var trukket opp for utarbeidelse av referansebrukene, og regnet fram materialet til det år forhandlingene fant sted.

Referansebrukene fra 1993 til 2000 nyttet i større grad enn modellbrukene, registrerte tall direkte uten normering eller annen justering. Men det ble fremdeles gjort enkelte justeringer i forhold til basismaterialet og fortsatt ble både arbeidsforbruket og kapitalen normert i beregningene.

Fra 2001 ble det i realiteten gjort et større brudd i referansebruksberegningene enn i 1993 selv om navnet denne gangen ikke ble endret. Referansebrukene ble lagt om i tråd med St.meld. nr. 19 (1999–2000). Det innebærer at man nytter grupper av

jordbruksbedrifter i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte uten normering av arbeid eller kapital. Ingen referansebruk er direkte sammenlignbare med referansebrukene en hadde fram til og med 2000.

1.3 Referansebrukene og totalkalkylen for jordbruket

Både på referansebrukene og i totalkalkylen for jordbruket er beregningene gjort ved den faktiske markedssituasjonen. Totalkalkylen omfatter hele jordbruket, mens referansebrukene dekker et utvalg av produksjoner, bruksstørrelser og geografiske områder. Inntektsutviklingen målt ved referansebrukene kan ikke uten videre sammenlignes med materialet i totalkalkylens normaliserte regnskaper. Blant annet er referansebrukene volumfaste og fanger dermed ikke opp produsentenes tilpasninger i framregningsperioden, og heller ikke den del av produktivitsutviklingen som skyldes endringer i bruks- og besetningsstørrelser og endringer i bruksstrukturen (strukturutviklingen) ellers. Det er gjort egne volumframregninger for å ta hensyn til volumtilpasninger som i praksis vil skje i framregningsperioden (se kapittel 4). I totalkalkylens normaliserte regnskaper kommer alle effekter av produktivits- og strukturutviklingen til uttrykk. I totalkalkylen inntektsføres også en del statstilskuddsposter som ikke gir inntektsvirkning på referansebrukene. For nærmere omtale av årsaker til forskjeller mellom referansebruksberegningene og totalkalkylens normaliserte regnskaper viser en til underkapittel 8.5.

1.4 Årets referansebruksberegninger

Beregningene omfatter 28 referansebruk presentert i de to tabellene 1.1 og 1.2 nedenfor.

I eggproduksjon var det frist til 2012 for å tilpasse seg til krav om frittgående høner eller miljøinnredninger. En del produsenter avvirket i stedet for å bygge om, mens mange av dem som har bygd om, er over på løsninger nær konsesjonsgrensen. På referansebruk 6 med egg har i år alle de 13 deltakerbrukene innredninger tilpasset de nye reglene. Alle disse brukene har over 7 000 høner. Gjennomsnittlig hønetaill på referansebruk 6 er økt med nær 1 600 høner sammenlignet med fjorårets beregninger.

I fjor ble det tatt inn ett nytt referansebruk, referansebruk 28 «Samdrift melkeproduksjon». Dette referansebruket er gruppen av de rene melkesamdriftene i driftsgranskingsmaterialet. I 2007 ble det tatt inn et kapittel med noen resultater fra en analyse av driftsøkonomien i samdrifter i norsk melkeproduksjon som i sin helhet bygget på NILF-notat 2007-3 «Samdrifter i melkeproduksjon 2005». Selv om det nå er tatt inn et eget referansebruk med melkesamdriftene, er det nevnte kapitlet beholdt og oppdatert med resultater fra «Driftsgranskingar i jord- og skogbruk. Rekneskapsresultat 2010», NILF 2011.

Det ble i fjor også gjort endringer i utvalgskriteriene for referansebrukene 12–14. Referansebruk 12 og 13 består nå henholdsvis av de $\frac{1}{3}$ minste og de $\frac{1}{3}$ største melkebrukene i driftsgranskingsmaterialet. Referansebruk 14 består nå av de 25 største melkebrukene i driftsgranskingsmaterialet.

I fjorårets publikasjon ble det tatt inn et nytt underkapittel 2.4 som går nærmere inn på ulike kapitalgodgjøringsprinsipper og et nytt underkapittel 2.5 om betydningen av investeringstidspunktet.

Det ble videre tatt inn to nye kapitler i fjor etter ønsker om et bredere materiale for å vurdere økonomien i melkeproduksjonen. Disse kapitlene er tatt ut igjen i årets publikasjon.

I 2007 ble det tatt inn to nye referansebruk, referansebruk 10 «Fjørfekjøtt og planteprodukter» og referansebruk 11 «Økologisk melk og storfeslakt». Kapitlet med en kort beskrivelse av gruppen av Debio-godkjente bruk med økologisk melkeproduksjon, er likevel beholdt.

Budsjettnemnda har valgt en gruppering i referansebruk med hovedinndeling etter produksjoner (tabell 1.1) og en videre inndeling etter geografi, struktur og driftsmåte av de tre driftsformene som har flest deltakerbruk i driftsgranskingene (tabell 1.2).

Referansebruksinndelingen og rekkefølgen på referansebrukene er uendret i forhold til fjorårets beregninger.

Tabell 1.1 Oversikt over referansebrukene. Produksjoner

Ref.bruk			Antall bruk
Nr.	Produksjon og omfang	Område	i 2010
1	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Landet	302
2	Korn. 341 dekar korn	Landet	93
3	Sau. 140 vinterfôra sauer	Landet	97
4	Melkeproduksjon geit. 101 årsgeiter	Landet	22
5	Svin og korn. 44 avlssvin + 354 dekar korn	Landet	37
6	Egg og planteprodukter. 7 188 høner + 209 dekar korn	Landet	13
7	Poteter og korn. 113 dekar poteter + 423 dekar korn	Landet	14
8	Storfeslakt/ammeku. 28 ammekyr	Landet	37
9	Frukt og bær. 48 dekar frukt og bær	Landet	25
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 82 221 fjørfe-slakt	Landet	15

Tabell 1.2 Oversikt over referansebrukene. Region, struktur og driftsmåte

Ref.bruk nr.	Produksjon og omfang	Område	Antall bruk i 2010
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	26
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 12 årskyr	Landet	101
13	Melk (de 1/3 største brukene). 33 årskyr	Landet	101
14	Melk (de 25 største brukene). 48 årskyr	Landet	25
15	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Østlandets flatbygder	28
16	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Østlandets andre bygder	46
17	Melk og storfeslakt. 31 årskyr	Agder og Rogaland, Jæren	16
18	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Agder og Rog. andre bygder	29
19	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Vestlandet	61
20	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Trøndelag	63
21	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Nord-Norge	59
22	Korn. < 400 dekar korn (231 dekar korn)	Østlandet	56
23	Korn. > 400 dekar korn (670 dekar korn)	Østlandet	22
24	Korn og korn/svin. 311 daa + 22 avlssvin	Trøndelag	28
25	Sau. 125 vinterfôra sauer	Vestlandet	25
26	Sau. 166 vinterfôra sauer	Nord-Norge	19
27	Sau (25 største brukene). 230 v.f.sauer	Landet	25
28	Samdrift melkeproduksjon. 42 årskyr	Landet	34

Årets beregninger er basert på regnskapsmateriale fra 2010. Basisåret i beregningene er 2010, og disse tallene er som regel regnet fram til 2011 etter registrert prisutvikling i total kalkylen for tilsvarende poster. Framregningen til 2012 er tilsvarende basert på budsjetterte priser i total kalkylen. Alle mengder er holdt konstante i framregningsperioden og uttrykker dermed utviklingen for produsenter med uendret produksjonsomfang i framregningsperioden. Framregning er også gjort for å ha et oppdatert grunnlag for å beregne utslag når volumframregninger fra regnskapsåret 2010 er inkludert.

For å få et mest mulig stabilt materiale, har det vært et mål at referansebrukene bygger på mange faktiske bruk. For å få flere viktige produksjoner representert, har en akseptert at enkelte referansebruk tas med selv om de bygger på relativt få driftsgranskingsbruk.

Referansebruksinndelingen er naturligvis preget av hva som er mulig ut fra grunnlagsmaterialet. Ved inndelingen er det lagt mest vekt på produksjoner (tabell 1.1). Geografi er prioritert framfor struktur ved den videre inndelingen av produksjoner i referansebruk (tabell 1.2).

Ut over de produksjonene som er nevnt i tabellene ovenfor, kan referansebrukene ha tilleggsproduksjoner med et relativt mindre omfang. Slike tilleggsproduksjoner kan iblant være en del av forklaringen på utslaget som framkommer på resultatmålet.

Et vedlegg med detaljerte beregninger for de enkelte referansebruk er ikke lagt ved i denne publikasjonen, men er å finne på internettadressen:

http://www.nilf.no/budsjettnemnda_for_jordbruket/grunnlagsmateriale_til_jordbruksforhandlingene_1

2 Prinsipper for referansebruksberegninger basert på driftsgranskingene

2.1 Bygd på driftsgranskingene

Hovedformålet med driftsgranskingene er å presentere årlige resultater og den mer langsiktige utviklingen for økonomien på gardsbruk der inntekten fra jordbruket har et vesentlig omfang. Undersøkelsen er gjort med grunnlag i skatteregnskap og tilleggsopplysninger om areal, avlinger og arbeidsinnsats. Skatteregnskapene er innhentet fra om lag 900 jordbruksbedrifter som er spredt rundt i hele landet. Skatteregnskapene blir omarbeidet til driftsregnskap. Det er data fra driftsregnskapene som går inn i driftsgranskingene. Driftsgranskingene omfatter i hovedsak familiebruk med en arbeidsinnsats i jordbruket på ett årsverk eller mer.

Budsjettnemnda har lagt vekt på å benytte driftsgranskingsresultatene direkte så langt som mulig, men har likevel funnet det hensiktsmessig å normalisere kornavlinger og potetavlinger når arealet har et visst omfang (se underkapittel 3.3).

2.2 Tilskuddsberegning

Når en regner gjennomsnittlige tilskudd for grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingene, vil ingen av typebrukene som inngår, faktisk ha hatt disse gjennomsnittstilskuddene.

For framregningen er hvert referansebruk plassert i bestemte soner, og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen.

Framregningen av tilskuddene reflekterer de regnskapsresultatene en vil forvente å få i de to framregningsårene.

2.3 Registrert arbeid og kapital

Driftsgranskingene viser registrerte størrelser for arbeid og kapital. Kapitalgodtgjøringen i driftsgranskingene er annerledes enn i totalkalkylen.

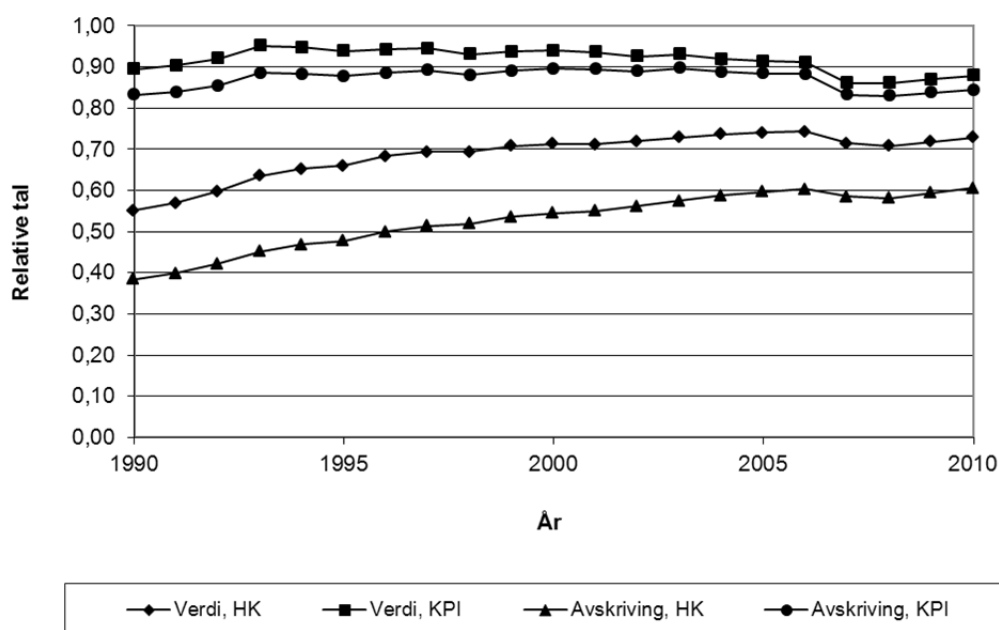
I driftsgranskingene er kapitalen verdsatt og avskrivningene kalkulert ut fra prinsippet om historisk kostnad. Dette samsvarer med hovedprinsippet i norsk regnskapslovgivning og praksis, og brukes også i skatteregnskap og finansregnskap. Kostnaden på anskaffelsestidspunktet aktiveres i driftsregnskapet med registrerte nominelle kroner og utgjør avskrivningsgrunnlaget. Det betyr at balansen ikke justeres for endringene som ellers skjer i pengeverdiene over tid. Spesielt i perioder med høy inflasjon, og spesielt for eiendeler med lang levetid, vil en med historisk kost få relativt lave verdifastsettelse i balansen. I driftsgranskingene brukes det lineær avskrivning over den enkelte eiendels forventede levetid.

Totalkalkylen for jordbruket er basert på en prisnivåjustert modell for verdsetting av kapital. Kapitalslitet (avskrivningene) blir da beregnet etter saldo prinsippet og med prisjustering i henhold til konsumprisindeksen.

Avskrivningene i referansebruksberegningene må forventes å bli lavere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn. Rentekostnaden i referansebruksberegningene må forventes å bli høyere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn.

2.4 Nærmere om avskrivningsprinsippets betydning

I figur 2.1 er illustrert betydningen av tre vanlige verdsettingsprinsipper.

Figur 2.1 Avskrivninger og bokført verdi for bygninger etter historisk kost (HK) og KPI-justering sammenlignet med gjenanskaffelsesverdi

Det er forutsatt jevne investeringer. Gjenanskaffelsesverdi, som er nasjonalregnskapets prinsipp, er satt til 1,00. I totalkalkylen prisnivåjusteres kapitalen med prisutviklingen (konsumprisindeksen). For bygninger gir det verdier og avskrivninger på omtrent 90 prosent av det en ville fått med gjenanskaffelsesprinsippet. I skatteregnskap, driftsgranskingene og på referansebrukene verdsettes eiendeler til historisk kostnad. For bygninger som har lang levetid betyr historisk kost at regnskapsverdiene bare blir 60–70 prosent av gjenanskaffelsesverdien, mens avskrivningene kan bli halvparten av de to andre prinsippene. Utslagene blir forsterket om investeringene ikke er jevne, men gjennomgående er av eldre dato.

Valg av avskrivningsprinsipp har også betydning for hvordan kapitalen godtgjøres. På referansebrukene (som i skatteregnskapet) regner en med nominelle rentekostnader. I totalkalkylen, der en prisnivåjusterer kapitalen hvert år, er det realrenten på lånt kapital som kostnadsføres. Når kapitalslitet er regnet i årets

pengeverdi, oppstår det en prisstigningseffekt på den lånte delen av kapitalen. Denne «effekt av finansiering» inntektsføres for å finne realrenten.

2.5 Nærmere om investeringstidspunktets betydning

Når investeringene ikke er jevne, det er prisstigning og avskrivningene beregnes etter historisk investeringskostnad, har investeringstidspunktet stor betydning for tolkningen av regnskapsmessig resultat. Når det brukes lineære avskrivninger, som i driftsgranskingene og referansebrukene, kostnadsføres det samme beløpet hvert år i avskrivningsperioden. For bygninger avskrives investeringene med like beløp årlig i 30 år. På grunn av prisstigning vil referansebruk med stor forskjell i gjennomsnittlig investeringstidspunkt, kunne gi relativt store forskjeller i regnskapsførte avskrivninger for den samme bygningen. Denne forskjellen vil være større dersom avskrivninger føres etter saldoprinsippet.

Dette kan illustreres med et eksempel. En jordbruksbedrift bygger en driftsbygning med inventar til 5 mill. kr i år 2000. En annen bedrift bygger eksakt samme bygning ti år senere. I følge prisindeksen vil byggekostnaden ha økt med 47,7 prosent. Regnskapsført avskrivning (kostnad) i 2010 vil være nesten 80 000 kr høyere for foretaket med den nyeste, men identiske, driftsbygningen hvis det føres lineær avskrivning. Dersom avskrivningen gjøres etter saldoprinsippet, og veid gjennomsnittlig avskrivningssats for bygning og inventar er 6 prosent, blir forskjellen om lag 145 000 kr.

Tabell 2.1 Illustrasjon av forskjell i regnskapsført avskrivning i år 2010 for to identiske bygninger, bygd i henholdsvis år 2000 og år 2010. Kr per foretak

	Bygd i år 2000	Bygd i år 2010	Differanse
Lineær avskrivning i år 2010	166 700	246 200	-9 500
Saldoavskrivning i år 2010	161 600	307 200	-145 600

Problemstillingen som er illustrert ovenfor, er generell for alle referansebrukene. Det betyr imidlertid mest i produksjoner der mange investeringer er gjort for forholdsvis lang tid tilbake. På referansebrukene kan dette illustreres for melkeproduksjon der materialet er stort nok til å inndele foretakene etter størrelse. I tabell 2.2 er derfor noen melkeproduksjonsbruk med ulik størrelse sammenlignet.

Inndeling etter størrelse vil med stor sannsynlighet samtidig innebære en systematisk sortering av investeringstidspunkt. Referansebruk nr. 12 med 12 årskyr har trolig eldre driftsbygning enn referansebruk nr. 14 med 48 årskyr. For å sammenligne reelle forskjeller i enhetskostnader burde investeringstidspunktet vært likt. Det foreligger ikke data som viser gjennomsnittlig investeringstidspunkt for de ulike referansebrukene. Investeringstidspunktet har stor betydning for å vurdere kostnaden per årsku ved ulikt driftsomfang. Ulike innslag av leasing, som gir stor skjevfordeling av regnskapsført kostnad ved kapitalutstyret over dets levetid, kan også bidra til variasjon.

Samtidig er det sannsynlig at bruk med hovedinvesteringen langt tilbake i tid, vil ha noe mindre rasjonelle driftsopplegg, slik at investeringstidspunktet også har betydning for registrert arbeidsforbruk. Tabell 2.2 viser vesentlig større fall i antall

arbeidstimer per årsku enn i regnskapsførte kostnader. Det kan derfor antas at investeringstidspunktets betydning for resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk» er mindre enn om regnskapsførte avskrivninger per årsku og timer per årsku vurderes hver for seg.

Tabell 2.2 Regnskapsførte kostnader, arbeidsforbruk og driftsresultat for noen referansebruk med melk med forskjellig driftsomfang. Regnskapsåret 2010

	Referansebruksnummer			
	12	1	13	14
Antall årskyr	12	22	33	48
Sum avskrivninger, kr	74 470	122 179	192 654	286 944
Sum kostnader, kr	629 224	1 014 054	1 515 678	2 139 625
Sum arbeidstimer	2 905	3 513	4 078	4 402
Avskrivninger, kr per årsku	6 006	5 683	5 820	5 929
Sum kostnader, kr per årsku	50 744	47 165	45 791	44 207
Kostnader inkl. fam. arbeid og rentekrav på innsatt kapital, kr per årsku	82 389	70 328	64 377	59 495
Sum arbeidstimer per årsku	234	163	123	91
Vederlag til arbeid og egenkapital, kr	313 475	439 616	555 141	616 387
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kr	199 092	230 883	251 161	258 345

Flere undersøkelser viser fallende kostnader per bås plass med økende driftsomfang. Avskrivninger per årsku i tabell 2.2 er derfor ikke som forventet. Sannsynligvis illustrerer dette forskjeller i investeringstidspunkt mellom referansebrukene.

Kostnader inkludert verdsetting av familiens arbeid til 157 kr per time og verdsetting av innsatt kapital i jordbruket til 3 prosent rente, er også vist per årsku. Referansebruket med 12 årskyr har da en total kostnad per årsku som er 38 prosent høyere enn referansebruket med 48 årskyr.

2.6 Gjeldsandeler

Jordbrukets andel av gjeldsrenter og kår er beregnet ut fra brukets totale kostnader til gjeldsrenter og kår, etter samme forhold som jordbrukets andel av brukets totale eiendeler. I totale eiendeler inngår eiendeler knyttet til andre næringer enn jordbruk og private eiendeler. En har da regnet eiendeler som gjennomsnittet av inngående balanse og utgående balanse i regnskapsåret. Det er driftsgranskingenes registrerte tall basert på historisk kost som er lagt til grunn både for eiendeler i jordbruket og for eiendeler totalt.

2.7 Leid arbeid/arbeidsgiveravgift

I referansebruksberegningene er sosiale avgifter (arbeidsgiveravgift) en del av posten «leid arbeid». Denne posten er spesifisert under kostnader, men legges til igjen før utregning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk». Ved vurdering av vederlaget er altså leid arbeid og arbeidsgiveravgift behandlet etter samme prinsipp som i totalkalkylen, slik at det ikke skilles mellom leid arbeid og familiens arbeid ved beregning av inntektsnivået.

3 Fra driftsgranskingsbruk til referansebruk

3.1 Generelt

Alle referansebrukene framkommer i utgangspunktet som uveide gjennomsnitt av de driftsgranskingsbrukene som er tatt med i det aktuelle referansebruket. Referansebruksberegningene begrenser seg til jordbruksdelen av driftsgranskingene, det vil si at andre næringer og privatøkonomi ikke er behandlet.

Driftsgranskingene har, med unntak for arbeidstimer, ikke mengdeopplysninger på kostnadssiden. Oppsplittingen er på noen områder også mindre spesifisert enn på 1990-tallet, bl.a. ved at kraftfôr er samlet på en post.

3.2 Arbeidsforbruk

Antall årsverk på hvert referansebruk er beregnet ut fra uveide gjennomsnittlige registrerte arbeidsforbruk på de driftsgranskingsbrukene som inngår. Det regnes 1 845 timer i et årsverk.

3.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og poteter

Avlingsnivået for korn og poteter slår mer direkte ut på inntekten enn det avlingsnivået for fôrvekstene vanligvis gjør. Korn og poteter vil også normalt være utsatt for større avlingsvariasjon fra år til år enn grovfôrvekstene. Kornavlingene på referansebrukene er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene. Også potetavlingen på referansebruk 7 er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene.

Tabell 3.1 Beregnet normalårsavling for poteter på referansebruk 7 i 2010. Kg/daa

Referansebruk nr.	Område	2010
7	Landet	2 543

I tabell 3.2 er de beregnede normalårsavlingene for korn for 2010 stilt opp. Avlingene er ikke normalisert når arealet for det enkelte kornslag er mindre enn 5 dekar, og avlingene er bare normalisert for kornslagene bygg, havre og hvete. Enkelte referansebruk som har litt mer enn 5 dekar ett eller få år i 10-årsperioden 2001–2010, er ikke normalisert.

Kornavlingene på referansebruk 11 «Økologisk melk og storfeslakt» er ikke normalisert. Dette referansebruket har delvis hatt svært lave beregnede avlingstall flere år i 10-årsperioden og i enkelte år mangler det salgsavling for kornarealer. Årsaken kan i begge tilfeller være at kornavling fra disse arealene er brukt til eget fôr. Det kan bli feil å normalisere opp eller ned solgt kornavling samtidig som

referansebruket kan ha brukt en del av avlingen for å redusere kostnadene til innkjøpt fôr.

Kornavlingene på referansebruk 28 «Samdrift melkeproduksjon», som var nytt i fjor, er normalisert med gjennomsnittet av forholdstallene for de av referansebrukene 1–10 med beregnet normalårsavling for det aktuelle kornslaget. Dette ble gjort også i fjorårets beregninger. Årsaken er at referansebruk 28 ikke har lange nok egne avlingsserier.

Tabell 3.2 Beregnet normalårsavling per daa for korn i 2010 på de enkelte referansebruk. Kg korn med 15 prosent vann

Ref. Bruk	Bygg	Havre	Hvete
	2010	2010	2010
1	336		
2	408	425	459
5	394	444	487
6	374	379	420
7	471	410	502
8	363		
10	430	373	497
13	336		
14	360		
15	327		370
19	249		
20	378		
22	402	412	444
23	444	456	474
24	372	331	
28	253		366

3.4 Avlingsnivået for øvrige vekster

For øvrige vekster benyttes de registrerte avlingstallene i driftsgranskingene direkte.

Oljevekster og frukt er vekster med stor avlingsvariasjon mellom år. Det er ikke registrert avling eller pris i driftsgranskingene, og det er dermed ikke noe grunnlag for å normalisere disse avlingene på referansebrukene.

Spesielt for referansebruk 9 der frukt utgjør en vesentlig del av produksjonsinntekten, betyr regnskapsårets avlingsnivå mye.

Avlingene på frukt i 2010 var rundt gjennomsnitt for de fleste artene. Epleavlingene lå på vel 1 tonn per dekar noe som er svært nær gjennomsnittet for siste tiåret. Dette var på samme nivå som i 2009. Pæreavlingene lå 19 prosent over gjennomsnittet, likevel en nedgang på 24 prosent fra 2009. Avlingsnivået for plommer var lavt også i 2010, og lå 5 prosent under normalavling. Likevel var det økning på 20 prosent fra 2009. Det var en stor nedgang i morellavlinger (-38 %). Avlingsnivået for moreller lå 15 prosent under gjennomsnittet for de siste ti årene.

Framregningen av frukt skjer på grunnlag av verdiposten for sum frukt i normaliserte regnskaper.

3.5 Verdiendring på buskap og varelager

Mengdeøkning på buskap og varelager føres i prinsippet som inntekt, men på grunn av at en holder alle mengder på referansebrukene konstant i framregningsperioden, får en ikke inn mengdeendringer i status. Eventuelle mengdeendringer i basisåret tas derfor ut som salg også i framregningsperioden med samme kvantum som i basisåret.

Det regnes ikke rente på varelager.

4 Volumframregning på referansebrukene

4.1 Beregningsmetode og forutsetninger

Siden volumet av alle faktorer låses fast i framregningsperioden, det vil si 2011 og 2012, er det gjort separate volumframregninger fra regnskapsåret 2010.

Det er beregnet trender på den historiske volumutviklingen og regnet med at den historiske utviklingen vil videreføres. En har tatt med effekten av endringer i driftsomfang/bruksstørrelse som skjer over tid ved å regne trender på volumutvikling i inntekter, kostnader (utenom arbeidskraft og avskrivninger) og arbeidsforbruk. I inntekter inngår volumet av tilskudd. Volumtrenden for direkte tilskudd vil blant annet reflektere at brukene endrer størrelse over tid.

Det er regnet lineære trender over 8 år med vanlig minste kvadraters metode. Stigningstallet fra trendberegningen for inntekter og kostnader hver for seg vil direkte vise den trendmessige årlige volumendringen regnet i et bestemt års priser.

For å unngå at ekstreme avlingsår skal gi store endringer i beregningsresultatene fra ett år til det neste ved beregningen av planteproduksjonsinntektene for driftsformene korn og korn/svin, legges stigningskoeffisienten for avling hentet fra beregningen av normalårsavling, til grunn. Beregningen av normalårsavlingen er gjort på 12 års glidende gjennomsnitt av avling i kg per dekar for landet. Værforholdene i enkeltår sier lite om den langsiktige volumutviklingen i kornproduksjonen. Med en lengre serie begrenses utslaget av spesielt gode eller dårlige avlingsår.

For arbeidsforbruket beregnes det trend på arbeidsforbruket regnet i timer. Det økonomiske utslaget av arbeidsforbrukstrenden beregnes i forhold til nivået på vederlag til arbeid og egenkapital på det enkelte referansebruk.

I tabell 4.1 er det vist hvilket detaljeringsnivå (aggregeringsnivå) og hvilken prisindeks som er bruk ved omregning til volumtall i forbindelse med trendberegningene.

Tabell 4.1 Oversikt over detaljeringsnivå og hvilken prisindeks som er brukt ved omregning til volumtall i forbindelse med trendberegningene

	Prisindeks for omregning til volumtall
Sum inntekter planteproduksjon – på referansebruk med driftsform korn og korn/svin	Stigningskoeffisient fra NILFs Normalårsavlingsberegninger
Sum inntekter planteproduksjon – på øvrige referansebruk	Korn
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med melk og storfeslakt	Sammenveid indeks for melk og storfekjøtt inklusive grunntilskudd
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med korn	Sum husdyrprodukt
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med sau	Sammenveid indeks for sau- og lammekjøtt inklusive grunntilskudd og ull
Sum inntekter husdyrproduksjon – på referansebruk med korn/svin	Sum gris
Tilskudd	Sum direkte tilskudd
Sum variable og faste kostnader – på referansebruk med driftsform korn	Sammenveid indeks handelsgjødsel/kalk (20 %), andre kostnader ved planteproduksjon (60 %) og vedlikehold (20 %)
Sum variable og faste kostnader – på referansebruk med driftsform korn/svin	Sammenveid indeks kraftfôr (50 %) og andre kostnader (50 %)
Sum variable og faste kostnader – på øvrige referansebruk	Sum ikke-varige produksjonsmiddel

For raskere å fange opp endringer og få med flere jordbruksbedrifter i beregningsutvalget, har Budsjettnemnda (med unntaket for korn) begrenset periodelengden til 8 år. I tabell 4.2 er vist antallet bruk som utgjør grunnlaget for beregningene for de fire driftsformene en har gjort beregningene for.

Tabell 4.2 Antall jordbruksbedrifter med i beregningene hele perioden

Driftsform	Referansebruk	2003–2010
Melk og storfeslakt	1	165
Korn	2	45
Sau	3	32
Korn/svin	5	19

Volumframregningene fra regnskapsåret 2010 er i utgangspunktet gjort for referansebruk 1 (melk), 2 (korn), 3 (sau) og 5 (korn/gris). Beregningsresultatene for disse referansebrukene er så brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for de andre referansebrukene med tilsvarende produksjon. Referansebrukene 4, 11–21 og 28 regnes forholdsvis ut fra volumframregningene for melk (nr. 1).

Referansebrukene 7, 22 og 23 regnes ut fra volumframregningene for korn (nr. 2). Referansebrukene 8, 9 og 25–27 regnes ut fra volumframregningene for sau (nr. 3). Referansebrukene 6, 10 og 24 regnes ut fra volumframregningene for korn/gris (nr. 5).

4.2 Skift i volumutviklingen

Det kan være et problem og det bidrar til usikkerhet at den beskrevne metoden forholdsvis sent fanger opp endringer i volumutviklingen. Å regne lineær trend for en registrert volumutvikling på brukene i perioden 2003–2010 kan gi et dårlig bilde av volumutviklingen i perioden 2010–2012, dersom en får et skifte i produksjonsteknikk eller produksjonstilpasning som gir et brudd i en trend en har hatt noen år.

Det er ikke spesielle skift en har tatt hensyn til i årets beregninger.

4.3 Resultat av volumframregningen på referansebrukene

I tabell 4.3 er resultater for volumframregningene for referansebruk 1, 2, 3 og 5 vist. Utslaget per årsverk per år er vist i kolonnen lengst til høyre.

Tabell 4.3 Volumendringer, i 2010-priser og 1845 timer per årsverk

Referanse- bruk	Trend (årlig endring, 2010-priser)						Per årsverk
	Plante- prod., kr/bruk	Husdyr- prod., kr/bruk	Direkte tilskudd, kr/bruk	Kostnader eks. kapital, kr/bruk	Arbeids- forbruk, timer/bruk	Innt. – kostn. (eks. avskr.) + tilsk., kr/bruk	Med eff. av endret arb.forbruk, kr/årsverk
Melk og							
1 storfeslakt	1 100	29 700	10 900	42 700	1	- 1 000	- 600
2 Korn	800	- 100	1 600	11 200	-9	- 9 000	- 19 300
3 Sau	700	2 400	13 000	12 200	2	3 900	3 100
5 Korn/svin	2 700	68 800	4 900	87 900	9	- 11 500	- 7 500

For melkeproduksjonsbrukene gir beregningene en nedgang på 600 kr per årsverk, omtrent på samme nivå som ved beregningene i fjor. Både trendene for husdyrinntekter, kostnader og direkte tilskudd øker sammenlignet med beregningene i fjor. Trenden for arbeidsforbruket øker med 1 time per bruk ved årets beregning mens det har vært nedgang på 12 til 16 timer per bruk tidligere.

For bruk med driftsformen sau øker verdien av volumendringene med 3 100 kr per årsverk ved årets beregninger. Dette er vel 800 kr lavere enn ved beregningene i fjor. Her øker trenden for direkte tilskudd, mens alle andre viser nedgang siden i fjor.

I kornproduksjonen er trenden for inntektene fra planteproduksjonen litt høyere enn ved beregningene i fjor. Normalårsavlingens stigningskoeffisient for 2010 gir en årlig avlingsøkning for korn i alt på 1,0 kg per dekar, ned fra 1,3 kg per dekar i fjor. Arealet på de 45 brukene som var med i hele perioden 2003–2010 var i gjennomsnitt 332 dekar mot 325 dekar ved beregningen i fjor. En har benyttet total kalkylens pris

på 2,05 kr per kg for korn i alt. Dette gir 700 kr per bruk i årlig vekst som følge av avlingsøkning. I tillegg kommer endringen i arealet på brukene. Arealtrenden er positiv med 0,15 dekar per år. Med en normalårsavling på 399 kg per dekar og kornpris på 2,05 kr per kg blir inntektsøkningen på 100 kr per bruk fordi arealet øker. I alt blir trenden for inntekter i planteproduksjonen 800 kr per bruk. Det er også nedgang i trenden for direkte tilskudd sammenlignet med fjorårets beregning. Trenden for kostnader er litt ned siden i fjor. Når man summerer alle inntekter og kostnader blir det en årlig nedgang på 9 000 kr per bruk, som regnet per årsverk blir negativt med 19 300 kr når man tar hensyn til reduksjonen i arbeidsforbruk.

For driftsformen korn/svin gir beregningene en nedgang på 7 500 kr per årsverk. Tilsvarende tall i fjor var en nedgang på 5 100 kr. Den negative volumutviklingen for korn/svin skyldes økning i kostnadene på rundt 9 700 kr, og reduksjon i direkte tilskudd og inntekter fra planteproduksjon på henholdsvis 3 700 kr og 1 200 kr. Trenden for husdyrinntekter øker med 13 300 kr.

I tabellene 4.4 og 4.5 er vist utslag av volumframregningene på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Tallene er regnet om i henholdsvis 2011-priser og 2012-priser.

Tabell 4.4 Utslag av volumframregninger fra regnskapsåret 2010 på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kr per årsverk

			2011	2012
1	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Landet	0	1 500
2	Korn. 341 dekar korn	Landet	- 20 400	- 43 300
3	Sau. 140 vinterfôra sauer	Landet	3 600	8 300
4	Melkeproduksjon geit. 101 årsgaier	Landet	0	1 600
5	Svin og korn. 44 avlssvin + 354 dekar korn	Landet	- 7 200	- 14 000
6	Egg og planteprodukter. 7 188 høner + 209 dekar korn	Landet	- 6 500	- 12 500
7	Poteter og korn. 113 dekar poteter + 423 dekar korn	Landet	- 29 500	- 62 600
8	Storfeslakt/ammeku. 28 ammekyr	Landet	4 000	9 300
9	Frukt og bær. 48 dekar frukt og bær	Landet	5 700	13 200
10	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 82 221 fjorfeslakt	Landet	- 9 300	- 17 900

Tabell 4.5 Utslag av volumframregninger fra regnskapsåret 2010 på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kr per årsverk

		2011	2012
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	0 1 500
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 12 årskyr	Landet	0 1 300
13	Melk (de 1/3 største brukene). 33 årskyr	Landet	0 1 600
14	Melk (de 25 største brukene). 48 årskyr	Landet	0 1 600
15	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Østlandets flatbygder	0 1 500
16	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Østlandet andre bygder	0 1 500
17	Melk og storfeslakt. 31 årskyr	Agder og Rogal., Jæren	0 1 700
18	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Agder og Rogaland andre bygder	0 1 300
19	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Vestlandet	0 1 400
20	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Trøndelag	0 1 400
21	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Nord-Norge	0 1 500
22	Korn. < 400 dekar korn (231 dekar korn)	Østlandet	- 6 800 - 14 500
23	Korn. > 400 dekar korn (670 dekar korn)	Østlandet	- 36 500 - 77 300
24	Korn og korn/svin. 311 daa + 22 avlssvin	Trøndelag	- 7 100 - 13 700
25	Sau. 125 vinterfôra sauer	Vestlandet	2 700 6 300
26	Sau. 166 vinterfôra sauer	Nord-Norge	5 000 11 700
27	Sau (25 største brukene). 230 v.f.sauer	Landet	5 100 11 700
28	Samdrift melkeproduksjon. 42 årskyr	Landet	0 1 800

Tabellen viser størst utslag på referansebruk 23. Beregningsresultatet for referansebruk 2 er brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for blant annet referansebruk 22 og 23. Årsaken til svakere volumframregning per årsverk for referansebruk 23 sammenlignet med 22 er at vederlaget for disse to er henholdsvis 311 400 kr per årsverk og 58 500 kr per årsverk.

5 Priser på enkelte poster på referansebrukene

5.1 Korn

Registrert oppnådd pris på det enkelte referansebruk ligger til grunn.

Prisene for korn og oljefrø til modning regnes fram med de absolutte prisendringene i normaliserte regnskaper. I enkelte år blir det gjennomført pristrekk for korn på grunn av overproduksjon. Å framregne på grunnlag av totalalkylen vil kunne gi feil inntektsutvikling på referansebrukene når kornavlingene samtidig skal normaliseres.

Korn- og oljefrøprisene i det normaliserte regnskapsåret 2010 er lik den beregnede budsjettprisen for 2011 før avtale. Denne er igjen lik avtalt basispris for kornåret 2010/2011. Eventuelle pristrekk for overproduksjon blir holdt utenfor. På samme måte blir korn- og oljefrøprisene i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2011 lik budsjettprisen for 2012 før avtale. For det normaliserte budsjettåret 2012 blir det i forhandlingsmaterialet brukt like korn- og oljefrøpriser som i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2011. Her i referansebrukspublikasjonen som utgis etter jordbruksoppgjøret, blir prisendringer som er bestemt i jordbruksoppgjøret 2012, lagt inn i tabell 8.14 som viser fullt utslag (helårsvirkning) av jordbruksoppgjøret.

5.2 Poteter

Det er brukt registrert pris for poteter i regnskapsåret på referansebrukene. Potetprisen er regnet fram med den absolutte prisendringen for «Sum poteter» i normaliserte regnskaper og med eventuelle målprisendringer fastsatt i årets jordbruksoppgjør.

5.3 Melkeprisen

Melkeprisen i 2010 framkommer som gjennomsnittlige registrerte priser på de driftsgranskingsbrukene som inngår i referansebruket. Prisene er uten pristilskudd, dvs. at grunntilskudd og distriktstilskudd er skilt ut. Framregningen fra 2010 blir gjort på grunnlag av totalalkylen.

Det ble fra og med fjorårets beregninger vedtatt å korrigere for periodiseringen av etterbetalingene ved framregningen av melkeprisen i referansebruksberegningene. Periodiseringsforskjellen gjør i år at melkeprisen i driftsgranskingene for 2010 er 4 øre per liter lavere enn i totalalkylen. Dette skyldes at totalalkylen har 23 øre i etterbetaling for året 2010 i 2010-prisen, mens driftsgranskingene bare har 19 øre fra året 2009, utbetalt i 2010. Framregning av etterbetaling til 2011 blir 5 øre per liter for høy (28 øre for 2011 i totalalkylen, 23 øre fra 2010 i driftsgranskingene).

Framregningen av melkeprisen fra 2010 til 2011 korrigeres derfor ned med 1 øre per liter i forhold til utviklingen i totalkalkylen. På tilsvarende måte er framregningen av melkeprisen fra 2011 til 2012 korrigert opp med 15 øre per liter.

5.4 Kjøtt

For kjøtt regner en med de samme endringer i prisene i absolutte tall som beregnet i totalkalkylen. Prisene i driftsgranskingene er eksklusive grunntilskudd og distriktstilskudd.

Livdyrprisene regnes fram med samme prosentvise endring som i kjøttprisen for vedkommende dyreslag (voksne dyr).

5.5 Ull

En regner med samme endringer i ullprisen på referansebrukene som i totalkalkylen.

5.6 Annet

En bruker et anslag for konsumprisindeksen. På samme måte som i totalkalkylen anslår en at prisene vil øke med 1,24 prosent fra 2010 til 2011 og med 1,25 prosent fra 2011 til 2012. I relative tall blir dette:

$$2010 = 100,0 \quad 2011 = 101,2 \quad 2012 = 102,5$$

6 Tilskudd

Alle utbetalte produksjonstilskudd, pristilskudd og refusjonsbeløp inngår med faktisk registrerte regnskapstall på referansebrukene i basisåret. Utviklingen i vedtatte eller eventuelt utbetalte tilskudds- og refusjonssatser blir brukt for å regne fram de tilsvarende ordningene på referansebrukene til framregningsårene. Nedenfor er det tatt med en kort kommentar og satser for de viktigste av ordningene som inngår i referansebruks-beregningene.

Tilskuddssatsene etter jordbruksoppgjøret 2012 er tatt med, selv om de fleste resultattallene som presenteres senere, er før oppgjør.

6.1 Pristilskudd

6.1.1 Grunntilskudd

I beregningene har en lagt til grunn de vedtatte satsendringene for grunntilskudd kjøtt. De vedtatte gjennomsnittlige satsene er vist i tabellen nedenfor. For geitemelk utbetales vedtatte satser vist i tabellen.

Tabell 6.1 Satser for grunntilskudd melk og kjøtt. Øre per liter og øre per kg

	2010	2011	2012	2013
Geitemelk	311,00	311,00	311,00	311,00
Saueskjøtt	381,00	381,00	381,00	381,00
Geitekjøtt	515,00	515,00	515,00	515,00

6.1.2 Distriktstilskudd melk

Distriktstilskudd for melk varierer med referansebrukenes geografiske plassering. Satsene er som vist i tabell 6.2.

Tabell 6.2 Satser for distriktstilskudd melk. Øre per liter

Sone	2010	2011	2012	2013
A ¹	0	0	0	0
B	11	11	11	12
C	28	28	28	30
D	39	39	39	42
E	49	49	49	52
F	62	62	62	65
G	87	87	87	90
H	108	108	108	111
I	166	166	166	169
J	175	175	175	178

1) Omfatter landet utenom sonene B-J

6.1.3 Distriktstilskudd kjøtt og egg

Satsene er vist i tabell 6.3.

Tabell 6.3 Satser for distriktstilskudd for kjøtt av storfe og geit. Øre per kg

Sone	2010	2011	2012	2013
1	0	0	0	0
2	455	455	455	455
3	705	705	705	735
4	1 100	1 100	1 100	1 130
5	1 160	1 160	1 160	1 190

Tabell 6.4 Satser for distriktstilskudd for kjøtt av sau. Øre per kg

Sone	2010	2011	2012	2013
1	0	0	0	0
2	455	455	455	455
3	705	705	705	735
4	1 300	1 300	1 300	1 330
5	1 350	1 350	1 350	1 380

Tabell 6.5 Satser for distriktstilskudd for kjøtt av gris. Øre per kg

Sone	2010	2011	2012	2013
1	0	0	0	0
2	0	0	0	0
3	0	0	0	0
4	540	510	510	510
5	540	540	540	540
Vestlandet og Agder ¹	110	110	110	110

1) Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Aust-Agder og Vest-Agder

Det blir dessuten gitt distriktstilskudd for egg i Nord-Norge, Trøndelag og på Vestlandet med unntak av Rogaland. Ved jordbruksoppkjørene i 2009 og 2010 ble satsene holdt uendret på henholdsvis 105 øre per kg for Nord-Norge og 45 øre per kg for Trøndelag og Vestlandet. Ved jordbruksoppkjøret i 2011 ble satsen for Trøndelag redusert til 22 øre per kg mens satsene for de to øvrige distriktene ble beholdt uendret. Ved jordbruksoppkjøret i 2012 ble de tre satsene beholdt uendret. Satsen er lik i alle soner innenfor det enkelte distrikt.

6.2 Driftstilskudd per foretak

Driftstilskuddet gis til foretak med ku- eller geitemelkproduksjon. Ved jordbruksoppkjøret i 2001 ble tilskuddet lagt om fra å være gitt per liter melk oppad begrenset til henholdsvis 30 000 og 15 000 liter, til at det fra og med utbetalingene i 2002 blir gitt som et tilskudd per dyr. Samtidig ble utbetalingen av driftstilskuddet endret slik at beløpet fra 1. januar 2002 betales ut i to terminer sammen med øvrige tilskudd fra Statens landbruksforvaltning (februar og juni). Tidligere var det meieriene som betalte ut beløpet månedlig sammen med melkeoppkjøret. Maksimalt tilskudd blir oppnådd ved 5 kyr eller ved 27 geiter.

Tabell 6.6 Driftstilskudd per foretak. Kr per foretak per år og kr per dyr per år

	2010	2011	2012	2013 ¹
<i>Kumelk, 5 kyr eller flere</i>				
Sør-Norge ²	81 800	93 000	111 000	116 000
Sør-Norge Jæren	81 800	88 000	106 000	109 000
Sør-Norge Oslofjorden ³	86 700	93 000	111 000	116 000
Nord-Norge	87 600	99 000	117 000	122 000
<i>Geitemelk, 27 geiter eller flere</i>				
	87 600	99 000	117 000	122 000
<i>Kumelk, færre enn 5 kyr</i>				
Sør-Norge ² , kr per ku	16 360	18 600	22 200	23 200
Sør-Norge Jæren, kr per ku	16 360	17 600	21 200	21 800
Sør-Norge Oslofjorden ³ , kr per ku	17 340	18 600	22 200	23 200
Nord-Norge, kr per ku	17 520	19 800	23 400	24 400
<i>Geitemelk, færre enn 27 geiter, kr per geit</i>				
	3 244	3 666	4 333	4 519
<i>Samdrift kumelk, 2 medlemmer</i>				
Sør-Norge ²	84 800	93 000	111 000	116 000
Sør-Norge Jæren	84 800	88 000	106 000	109 000
Sør-Norge Oslofjorden ³	94 800	93 000	111 000	116 000
Nord-Norge	94 800	99 000	117 000	122 000

1) Foreløpige satser

2) Unntatt Jæren og Oslofjorden

3) Gjelder fylkene Østfold, Vestfold, Oslo og Akershus, og i tillegg kommunene Røyken, Hurum, Lier og Drammen i Buskerud fylke

Ved jordbruksoppgjøret 2002 ble satsene for driftstilskudd melk satt 5 000 kr høyere per foretak i fylkene Østfold, Vestfold, Oslo og Akershus enn for driftstilskudd Sør-Norge. Ved jordbruksoppgjøret i 2003 ble dette området med høyere sats for driftstilskudd melk i Oslofjordområdet utvidet til også å gjelde kommunene Røyken, Hurum, Lier og Drammen i Buskerud fylke. «Oslofjordtillegget» ble fjernet ved jordbruksoppgjøret i 2010. Ved samme oppgjør ble satsene for driftstilskudd melk for området Jæren satt lavere enn for resten av Sør-Norge. I referansebruksberegningene er begge disse ordningene med differensierte satser regnet inn etter andelen driftsgranskingsbruk i disse områdene bak det enkelte referansebruk.

Videre ble det fra 01.07.02 etablert et driftstilskudd i spesialisert kjøttfeproduksjon med en sats på 1 000 kr per ammeku for foretak med 6 til 40 ammekyr, og 40 000 kr per foretak for foretak med mer enn 40 ammekyr. Ved jordbruksoppgjøret i 2005 ble den øvre grensen i intervallet for dyretall i tilskuddsordningen endret slik at maksimalt driftstilskudd per foretak ble utbetalt ved et dyretall på 50 ammekyr eller mer. Fram til og med 2008 ble dette tilskuddet ikke gitt til foretak som mottar driftstilskudd i melkeproduksjon. Ved jordbruksoppgjøret i 2008 ble dette endret slik at foretak med kumelkproduksjon og ammekyr (av minst 50 % kjøttferase) i spesialisert kjøttfeproduksjon, skal kunne motta driftstilskudd for begge produksjoner. Videre ble satsene økt til 1 640 kr per ammeku og maksimalt 82 000 kr per foretak. Ved jordbruksoppgjøret i 2009 ble satser og maksimalbeløp beholdt uendret. Ved jordbruksoppgjøret i 2010 ble satsene

økt til 1 980 kr per ammeku for foretak med 6 til 50 ammekyr og maksimalt 99 000 kr per foretak med 50 ammekyr eller mer. Ved jordbruksoppgjøret i 2011 ble disse satsene økt til 2 340 kr per ammeku og maksimalt 117 000 kr per foretak. Ved jordbruksoppgjøret i 2012 ble den øvre grensen i intervallet for dyretall i tilskuddsordningen endret slik at maksimalt driftstilskudd per foretak blir utbetalt ved et dyretall på 40 ammekyr eller mer. Satsene ble satt til 2 750 kr per ammeku for foretak med 6 til 39 ammekyr og maksimalt 110 000 kr per foretak med 40 ammekyr eller mer.

6.3 Tilskudd til husdyr

Tilskudd til husdyr er avgrenset til maksimalt 250 000 kr per søker for 2010 og 2011, og 275 000 kr per søker for 2012. Beløpsavgrensingen ble ved årets jordbruksoppgjør økt til 280 000 kr for 2013. Tilskudd til husdyr utbetales to ganger i året etter søknad 20.01. og 20.08. Ved søknad 20.08. kommer utbetalingene først i februar neste år. Tilskudd til husdyr etter jordbruksoppgjøret 2011/2012 ble derfor først utbetalt i 2012 når det gjaldt tilskuddet fra 01.07.11, mens endringene i tilskudd til husdyr med virkning for tellingen per 31.12.11 blir utbetalt andre halvår 2012. I denne publikasjonen er ingen endringer som følge av jordbruksoppgjøret 2012 innarbeidet i resultatene for 2012. I stedet er helårsutslaget av endringer som følge av årets jordbruksoppgjør presentert i tabell 8.14.

Ved jordbruksoppgjøret 2003 ble det innført et tilskudd til lammeslakt for å stimulere til økt kjøttkvalitet og avdrått i saueholdet. På samme måte ble det for å stimulere til økt kjøttproduksjon på kje, innført et tilskudd til klassifiserte kjeslakt over 3,5 kg. I tillegg ble det foretatt en justering av vilkårene for dyretilskuddet til sau og ammegeit ved at dyr under 1 år ikke lenger blir berettiget dyretilskudd. For å kompensere for reduksjonen i antall støtteberettigede dyr, ble det foretatt en teknisk justering av satsgruppene og størrelsen på satsene.

I tabellen under er det oppgitt utbetalte satser for årene 2010–2012 og foreløpige satser for 2013.

Tabell 6.7 Tilskudd til husdyr 2010, 2011, 2012 og 2013¹

Dyreslag	Sats, kr per dyr per år				
	Intervall	2010	2011	2012	2013 ¹
Melkeku	1–16	3 500	3 700	3 968	4 028
	17–25	1 744	1 744	2 012	2 072
	26–50	556	556	800	860
Storfe	1–250	786	787	800	800
Melkegeit	1–125	1 120	1 120	1 320	1 400
	126–250	412	412	512	512
Ammeku	1–25	3 510	3 810	4 080	4 080
	26–50	1 400	1 450	1 670	2 170
	> 50				500
Sau og ammegeit, over 1 år per 1. januar	1–50	930	1 010	1 105	1 180
	51–100	734	799	894	924
	101–200	270	270	347	347
	201–300	133	133	210	210
Utegangersau (alle)	1–300	180	180	210	210
Lammeslakt	Kvalitet 0 og bedre Kvalitet 0– Kvalitet P+, P og P–	179	179	185	206
		63	63	0	0
		0	0	0	0
Kjeslakt	Over 3,5 kg	80	80	80	80
Avlsgris Sør-Norge ²	1–35	914	765	765	765
Avlsgris Jæren	1–35	914	615	615	615
Avlsgris Nord-Norge	1–35	1 202	1 052	1 052	1 052
Slaktegris ²	1–1 400 ³	28	20	20	20
Slaktegris Jæren	1–1 400 ³	28	16	16	16
Verpehøner Sør-Norge	1–5 000	12	10	10	10
Verpehøner Nord-Norge	1–1 000	26	24	24	24
Verpehøner Nord-Norge	1 001–5 000	12	10	10	10

1) Foreløpige satser

2) Unntatt Jæren

3) Intervallet 1–1232 slaktegris i 2010 og intervallet 1–1222 slaktegris i 2012

De fastsatte satsene for tilskudd til økologisk husdyrproduksjon er vist i tabell 6.8. Satsene blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for tilskudd til husdyr som er oppgitt i tabell 6.7.

Tabell 6.8 Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon, 2010, 2011, 2012 og 2013¹.
Kr per dyr per år

Dyreslag	2010 og 2011		2012		2013 ¹	
	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7	AK-sone 1-4	AK-sone 5-7
Melkeku	1 550	1 802	2 000	2 252	2 400	2 702
Ammeku	994	1 370	1 265	1 640	1 518	1 968
Andre storfe	300	435 ²	335	470	402	564
Melkegeit og ammegeit	70	90	135	155	162	186
Sau over 1 år per 1. januar	220	280	285	345	342	414
Lammeslakt	34	34	40	40	40	40
Avlsgris	300	300	335	335	402	402
Slaktegris	200	200	217	217	260	260

1) Foreløpige satser

2) Utbetalt 434 kr per dyr i 2010

6.4 Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra typebrukene direkte i referansebruks-systemet. Ordningen har vært dyretallsbasert siden 01.01.1996. Ved jordbruksoppgjøret i 2009 ble maksimalbeløpet hevet til 61 000 kr, mens satsene ble økt med 4,5 prosent. Ved jordbruksoppgjøret i 2010 ble maksimalbeløpet hevet til 64 000 kr og satsene per dyr økt med 5 prosent. Ved jordbruksoppgjøret i 2011 ble maksimalbeløpet hevet til 66 600 kr og satsene per dyr økt med 4 prosent (satsen for ammeku ble økt særskilt med vel 12 %). Ved jordbruksoppgjøret i 2012 ble maksimalbeløpet hevet til 69 000 kr og satsene per dyr økt med 3,5 prosent.

Ved jordbruksoppgjøret i 2004 ble partene enige om å avvikle ordningen med forskuddsutbetaling av tilskudd til avløsning ved ferie og fritid. Fra 2005 blir all utbetaling av avløsertilskuddet gjennomført i juni/juli måned. For å unngå større likviditetsproblemer for produsentene i omleggingsåret 2005, ble det dette året utbetalt et særskilt «omleggingstilskudd» i form av en engangsutbetaling gitt som et direkte tilskudd. Fra og med 2006 blir det bare betalt ut sluttoppgjør for det foregående året ved utbetalingene av produksjonstilskudd i juni/juli.

6.5 Refusjon av avløserutgifter ved sykdom mv.

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra typebrukene direkte i referansebruks-systemet. Maksimalt refusjonsbeløp per dag fastsettes for husdyrbrukere ut fra beregnet maksimalt refusjonsbeløp i ordningen med refusjon av avløserutgifter for ferie og fritid. Ved jordbruksoppgjøret i 2009 ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet fra 1 130 til 1 200 kr, ved jordbruksoppgjøret i 2010 fra 1 200 til 1 250 kr og ved jordbruksoppgjøret i 2011 fra 1 250 til 1 300 kr. Ved jordbruksoppgjøret i 2012 ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet fra 1 300 til 1 400 kr.

6.6 Areal- og kulturlandskapstilskudd

Satser for 2010, 2011, 2012 og 2013 er vist i tabellene 6.9–6.12.

Tabell 6.9 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2010.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	191						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	0–200	75	0	99	208	236	266	
	> 200	50	0	50			266	
Korn	0–800	107	159	247				
	> 800	96	146	232				
Potet	Alt areal	50				900		
Grønnsaker	0–60	400				1 500		
Frukt og bær	0–40	550			1 000	1 150		
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	300						
Poteter	Alt areal	500						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000						
Grøngjødsling	Alt areal	500 ¹						
Annet økologisk areal	Alt areal	75 ²						
Omleggingstilskudd ^{3,4}	Alt areal	250						

- 1) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kr per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd er 691 kr per dekar
- 2) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6
- 3) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk
- 4) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 6.10 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2011.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone							
		1	2	3	4	5	6	7	
Kulturlandskapstilskudd:									
Alle vekster	Alt areal	191							
Arealtilskudd:									
Grovfôr	0-250	75	0	99	208	236	266		
	> 250	50	0	50			266		
Korn	0-800	113	165	236					
	> 800	102	152	221					
Potet	Alt areal	65					915		
Grønnsaker	0-80	450					1 550		
Frukt og bær	0-40	650			1 100	1 150			
Økologisk arealtilskudd:									
Korn til modning	Alt areal	400 ¹							
Poteter	Alt areal	500							
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000							
Grønngjødsling	Alt areal	500 ²							
Annet økologisk areal	Alt areal	75 ³							
Omleggingstilskudd ^{4,5}	Alt areal	250							

- 1) Inklusive kornkampanje 2011 og 2012 med et tidsavgrenset ekstra arealtillegg på 100 kr per dekar
- 2) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kr per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd er 691 kr per dekar
- 3) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6
- 4) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk
- 5) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 6.11 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2012.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	191						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	0-250	90	0	124	233	261	291	
	> 250	65	0	75			291	
Korn	0-800	123	175		246			
	> 800	102	152		221			
Potet	Alt areal	65					915	
Grønnsaker	0-80	450					1 550	
Frukt og bær	0-40	800			1 250			
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	400 ¹						
Poteter	Alt areal	500						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000						
Grønngjødsling	Alt areal	500 ²						
Annet økologisk areal	Alt areal	50 ³						
Omleggingstilskudd ^{4,5}	Alt areal	250						

- 1) Inklusive kornkampanje 2011 og 2012 med et tidsavgrenset ekstra arealtillegg på 100 kr per dekar
- 2) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kr per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønngjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd er 691 kr per dekar
- 3) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6
- 4) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk
- 5) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Tabell 6.12 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2013¹.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	191						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	0-250	90	0	124	233	261	291	
	> 250	65	0	75			291	
Korn	0-800	123	175	246				
	> 800	102	152	221				
Potet	Alt areal	65				915		
Grønnsaker	0-80	550				1 650		
Frukt og bær	0-40	1 000			1 450			
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	400 ²						
Poteter	Alt areal	500						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 000						
Grønn gjødsling	Alt areal	500 ³						
Annet økologisk areal	Alt areal	25 ⁴						
Omleggingstilskudd ^{5,6}	Alt areal	250						

- 1) Foreløpige satser
- 2) Inklusive kornkampanje 2013 med et tidsavgrenset ekstra arealtillegg på 100 kr per dekar
- 3) Arealtilskudd for inntil 50 prosent av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det 191 kr per dekar i kulturlandskapstilskudd til økologiske grønn gjødslingsarealer, slik at samlet tilskudd er 691 kr per dekar
- 4) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6
- 5) Gis som et årlig tilskudd per karensår for jordbruksarealer som er under omlegging til økologisk landbruk
- 6) Det gis ikke omleggingstilskudd for innmarksbeite

Satsene for økologisk arealtilskudd til korn til modning, poteter, grønnsaker, frukt og bær og til annet økologisk areal i tabellene over, blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for areal- og kulturlandskapstilskudd som er oppgitt i tabellene.

6.7 Tilskudd til dyr på beite

Tilskudd til dyr på utmarksbeite ble ved jordbruksoppjøret i 1998 skilt ut som et eget dyretilskudd og beregningen av normert areal per beitedyr falt bort. Til og med 1998 ble dette tilskuddet utbetalt som en del av areal- og kulturlandskapstilskuddet.

Ved jordbruksoppjøret 2006 ble det innført et nytt beitetilskudd fra beitesesongen 2006 med første utbetaling i februar 2007. Det nye tilskuddet omfatter alle beitedyr som beiter et minimum antall uker per år. Tilskuddet kan gis for beiting både på utmarksbeiter, innmarksbeiter og dyrka jord.

Det er mulig å oppnå begge disse to beitetilskuddene for samme dyr dersom total beitetid tilfredsstiller minimumskravene til antall uker på beite.

Tabell 6.13 Satser for tilskudd til dyr på beite for 2010, 2011, 2012 og 2013¹.
Kr per dyr per år

Dyreslag	Intervall	AK-sone	Minimum antall uker på beite	2010	2011	2012	2013 ¹
Utmarksbeitetilskudd:							
Kyr, storfe og hester	Alle dyr	Alle	5	300	330	360	375
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	Alle	5	95	115	125	129
Beitetilskudd:							
Kyr, storfe, hester og hjort	Alle dyr	1–4	16	350	400	415	432
Kyr, storfe, hester og hjort	Alle dyr	5–7	12	350	400	415	432
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	1–4	16	60	60	60	60
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	5–7	12	60	60	60	60

1) Foreløpige satser

6.8 Bunnfradrag

Det blir beregnet areal- og kulturlandskapstilskudd for alt areal og dyretilskudd fra første dyreenhet. For alle brukere skal imidlertid samlet produksjonstilskudd avgrenses (reduseres) med et bunnfradrag. Ved jordbruksoppjøret i 2008 ble dette generelle bunnfradraget satt ned med 1 000 kr til 3 000 kr per foretak per år. Ved jordbruksoppjørene i 2009, 2010, 2011 og 2012 ble dette fradraget videreført uendret.

7 Framregningsgrunnlag

7.1 Oversikt

Framregningsgrunnlaget for de aller fleste inntekts- og kostnadspostene er mest mulig tilsvarende poster i totalkalkylen. Det er noen få unntak. Korn regnes fram med normaliserte regnskaper. Frukt og bær regnes fram med verdiutviklingen i normaliserte regnskaper. Avskrivningene regnes fram med årgangsindekser. Hva årgangsindekser er, blir forklart i underkapittel 7.2. Leid arbeid er ikke en egen post i totalkalkylen fordi det der er en kostnadspost som skal få sin dekning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital». Leid arbeid blir framregnet med lønnsutviklingen for jordbruksarbeider med minimum 4 års praksis og anslag til budsjettåret fra Statistisk sentralbyrå. Det er laget en sideberegning for framregning av tilskuddene. Vi kommer nærmere inn på framregningsgrunnlaget nedenfor. Tilskuddene vil kunne ha ulik framregning mellom referansebrukene, og derfor er tilskuddspostene ikke tatt med i tabellen nedenfor. I stedet vises til kapittel 6.

I tabell 7.1 er framregningsgrunnlaget vist i tre kolonner. Kolonnene viser utslaget fra 2010 til 2011, fra 2011 til 2012 før oppgjør og den siste kolonnen viser hvordan effekten av jordbruksoppgjøret 2012 er regnet inn. Stjerne er brukt der framregningen er basert på normaliserte regnskaper. En S er angitt der en i referansebruksberegningene har gjort egne sideberegninger. Sideberegningene er nærmere beskrevet i underkapitlene 7.2–7.4.

Tabell 7.1 Framregningssatser fra 2010 til 2011, fra 2011 til 2012 og framregningsgrunnlag for å vise helårsvirkningen av jordbruksoppgjøret 2012

	Endring i totalkalkylen fra 2010 til 2011 ¹	Endring i totalkalkylen fra 2011 til 2012 ¹	Framregnings- grunnlag for å regne effekt av jordbruks- oppgjøret 2012 (i forhold til 2012)
INNETEKTER			
Bygg	+ 11 øre/kg *	+ 0 øre/kg *	+ 7 øre/kg
Havre	+ 9 øre/kg *	+ 0 øre/kg *	+ 7 øre/kg
Hvete	+ 18 øre/kg *	+ 0 øre/kg *	+ 8 øre/kg
Annet korn	106,0 % *	99,4 % *	103,2 %
Erter	104,2 %	99,3 %	102,4 %
Oljefrø	102,3 % *	100,0 % *	102,8 %
Poteter	+ 6 øre/kg *	- 1 øre/kg *	+ 20 øre/kg
Grovfôr	105,3 %	100,0 %	101,7 %
Grasfrø	98,6 %	113,7 %	101,7 %
Frukt og bær	99,5 % *	100,3 % *	101,4 %
Andre planteprodukter	105,8 %	97,9 %	101,4 %
Sum planteprodukter			
Storfe, melk	+ 24 øre/kg	+ 17 øre/kg	+ 9 øre/kg
Storfe, livdyr	103,8 %	104,3 %	101,7 %
Kuslakt	+ 151 øre/kg	+ 177 øre/kg	101,7 %
Annet storfeslakt	+ 151 øre/kg	+ 177 øre/kg	101,7 %
Økologisk storfeslakt	+ 151 øre/kg	+ 177 øre/kg	101,7 %
Geit, melk	+ 24 øre/kg	+ 17 øre/kg	+ 9 øre/kg
Geit, livdyr og slakt	103,1 %	102,7 %	101,7 %
Slaktegris	+ 74 øre/kg	+ 66 øre/kg	+ 43 øre/kg
Purker og råner, livdyr/slakt	103,1 %	102,7 %	101,4 %
Smågris	103,1 %	102,7 %	101,4 %
Sau, livdyr og slakt	104,9 %	102,0 %	102,9 %
Sau, ull	+ 16 øre/kg	+ 39 øre/kg	0 øre/kg
Fjørfe, egg	+ 70 øre/kg	+ 142 øre/kg	+ 20 øre/kg
Fjørfekjøtt	103,4 %	100,6 %	101,7 %
Andre inntekter husdyrhold	103,1 %	102,7 %	101,7 %
Sum husdyrprodukter			
Leieinntekter (maskindel)	101,9 %	101,7 %	100,0 %
Andre inntekter	101,2 %	101,2 %	100,0 %
Sum inntekter før tilskudd			
Tilskudd i alt			
INNETEKTER I ALT			

1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før

KOSTNADER			
Såkorn	98,5 %	106,0 %	101,4 %
Settepoteter	101,4 %	99,2 %	105,6 %
Såvarer og planter	111,8 %	103,1 %	102,2 %
Handelsgjødelse	112,8 %	114,1 %	102,2 %
Kalk	94,0 %	105,1 %	102,2 %
Plantevernmidler	108,9 %	101,8 %	102,2 %
Konserveringsmidler	96,5 %	100,4 %	102,2 %
Kraftfôr	101,1 %	102,0 %	101,5 %
Annet innkjøpt fôr	101,1 %	102,0 %	102,2 %
Diverse til husdyrholdet	101,2 %	101,2 %	102,2 %
Innkjøp av dyr	103,1 %	102,7 %	102,2 %
Andre forbruksartikler	101,2 %	101,2 %	102,2 %
Sum variable kostnader			
Leid arbeid	103,0 S	103,6 S	102,2 %
Mask. og redskaper, vedl.h.	100,6 %	102,3 %	102,2 %
Traktorer, vedlikehold	100,6 %	102,3 %	102,2 %
Skurtresker, vedlikehold	100,6 %	102,3 %	102,2 %
Yrkesbil, vedlikehold	100,7 %	101,3 %	102,2 %
Driftsbygninger, vedlikehold	103,7 %	102,9 %	102,2 %
Jord, grøfter, vannanl., vedl.h	103,6 S	102,9 S	102,2 %
Drivstoff	116,6 %	103,4 %	102,2 %
Leie av dyr	101,2 %	101,2 %	102,2 %
Leie av kvote	101,2 %	101,2 %	102,2 %
Leie av maskiner	101,2 %	101,2 %	102,2 %
Leie av bygninger	101,2 %	101,2 %	102,2 %
Jordleie	101,2 %	101,2 %	102,2 %
Forsikring	101,2 %	101,2 %	102,2 %
Elektrisk kraft	96,1 %	83,1 %	102,2 %
Adm. og andre faste kostn.	101,2 %	101,2 %	102,2 %
Sum faste kostnader			
Avskrivning., mask. og redsk.	103,0 S	102,9 S	100,0 %
Avskrivninger, traktorer	101,7 S	101,7 S	100,0 %
Avskrivninger, skurtresker	101,8 S	101,9 S	100,0 %
Avskrivninger, yrkesbil	100,9 S	101,0 S	100,0 %
Avskrivning., driftsbygninger	105,0 S	104,9 S	100,0 %
Avskrivn., jord, veger, vann.	104,2 S	104,1 S	100,0 %
Avskrivning., kontormaskiner	102,2 S	102,1 S	100,0 %
Sum avskrivninger			
KOSTNADER I ALT			

1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før

RESULTATREGNING

Inntekter i alt			
–Kostnader i alt			
= Driftsoverskudd			
+ Leid arbeid	103,0 S	103,6 S	102,2 %
–Jordbrukets andel av gjeldsrenter	105,1 %	103,1 %	102,3 %
–Jordbrukets andel av kår	101,2 %	101,2 %	100,0 %
= Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk			
= Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk, inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2010			

1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før

7.2 Årgangsindekser

Avskrivningene framregnes med årgangsindeksene for maskiner og redskaper (20 år), traktor (20 år), skurtresker (20 år), yrkesbil (15 år) og byggekostnadsindeksen som brukes i totalkalkylen for driftsbygninger (50 år). Avskrivninger for «Jord, veger, vannanlegg og grøfter» framregnes med årgangsindeksen for grøfter, fordi nesten hele avskrivningsbeløpet er knyttet til grøfter (33 år). Avskrivninger kontormaskiner framregnes med konsumprisindeksen (5 år). Det brukes samme antall avskrivningsår som i totalkalkylen.

Begrepet årgangsindeks fortjener en nærmere forklaring. En bruker kontormaskiner og konsumprisindeksen som eksempel.

Tabell 7.2 Eksempel på årgangsindeks, konsumprisindeksen for avskrivning over 5 år

År	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Indeks	318,0	325,1	327,6	340,1	347,2	355,8	360,2	364,7
Årgangsindeks						335,38	342,67	349,89
Relativ årgangsindeks/framregningsfaktor						1	1,022	1,043

Årgangsindeksen for 2010 framkommer som summen av indeksen for de fire årene 2006–2009 pluss halvparten av indeksen for det første året (2005) og halvparten av indeksen for det siste året (2010) dividert på 5 år. Tilsvarende regnes indeksen for år 2011 ut på grunnlag av konsumprisindeksen for årene 2006–2011 og for 2012 for årene 2007–2012.

7.3 Leid arbeid

For arbeidslønningene følger en utviklingen i lønnstariffen for jordbruksarbeidere med minst 4 års praksis fra regnskapsåret til første framregningsår. Dette gir følgende utvikling:

$$2010 = 100,0 \quad 2011 = 103,0 \quad 2012 = 106,8$$

For 2012 er det da brukt et anslag for lønnsutviklingen på 3,6 prosent som er det samme anslaget som Statistisk sentralbyrå brukte før lønnsoppgjørene 2012.

Kostnader til leid arbeid inngår i «kostnader i alt» i referansebruksberegningene. I resultatberegningen blir førte kostnader til leid arbeid lagt til driftsoverskuddet igjen for å kunne beregne vederlag til arbeid og egenkapital.

7.4 Tilskudd

Prinsippet for framregning av tilskudd er at en aksepterer de gjennomsnittlige tilskudd en får fram i regnskapsåret (basisåret). For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner, og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Det er gjort en sideberegning av tilskudd for de tre årene gitt den valgte sonen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen. Framregningen av tilskuddene reflekterer de regnskapsresultatene en forventer å få i de to framregningsårene.

8 Beregningsresultater

Resultater fra referansebruksberegningene 2010–2012 er presentert nedenfor.

8.1 Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk

«Vederlag til arbeid og egenkapital» skal dekke godtgjøring til alt arbeid og godtgjøring til egenkapital.

Inntektsfradraget ved skatteligningen var nytt fra og med 2000. Inntektsfradraget er i utgangspunktet ikke regnet inn i referansebruksberegningene, men går fram av tabellene 8.6–8.9 og er regnet inn i resultatene for referansebrukene i tabellene 8.10–8.14.

I 2010 og 2011 er det generelle fradraget 54 200 kr og maksimalt fradrag 142 000 kr som oppnås ved en jordbruksinntekt på 328 600 kr. Inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag blir omtrent 59 300 kr forutsatt 33 prosent marginalsatt. I 2012 er det generelle fradraget 63 500 kr og maksimalt fradrag 166 400 kr som oppnås ved en jordbruksinntekt på 334 300 kr. Inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag blir omtrent 72 800 kr forutsatt 36 prosent marginalsatt. Marginalsatten øker fordi trygdeavgiften for primærnæringene øker fra 7,8 til 11 prosent. Økt jordbruksfradrag er en delkompensasjon for den økte trygdeavgiften. I tillegg er tilskuddet til medlemsavgift til folketrygden omfordelt på ulike andre tilskudd. Den økte trygdeavgiften (skattekostnaden) vil ikke framkomme i beregningene, mens de kompenserende tilskuddene i form av økt jordbruksfradrag og økte tilskudd, vil få et samlet utslag på om lag 6 100 kr per årsverk i 2012.

Tabellene 8.1 og 8.2 viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk.

Tabell 8.1 Vederlag til arbeid og egenkapital. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2010. Verken inntektsfradrag ved skatteligningen eller utslaget av jordbruksoppgjøret 2012 er regnet inn. Kr per årsverk

	2010	2011	2012 ¹
1 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet	230 900	254 600	283 300
2 Korn, 341 dekar korn. Landet	174 200	162 000	114 800
3 Sau, 140 vinterfôra sauer. Landet	152 600	170 100	188 300
4 Melkeproduksjon geit, 101 årsgaier. Landet	257 500	270 300	299 700
5 Svin og korn, 44 avlssvin + 354 dekar korn. Landet	273 300	283 300	288 100
6 Egg og planteprodukter, 7 188 høner+209 dekar korn. Landet	244 900	273 700	361 600
7 Poteter og korn, 113 daa poteter + 423 daa korn. Landet	252 100	229 900	176 400
8 Storfeslakt/ammeku, 28 ammekyr. Landet	171 200	193 100	222 000
9 Frukt og bær, 48 dekar frukt og bær. Landet	243 000	252 200	264 300
10 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 82 221 fjorfeslakt. Landet	350 200	380 800	344 600

1) I 2012 inklusive en økning på ca. 2 400 kr per årsverk som delkompensasjon for økt trygdeavgift

Tabell 8.2 Vederlag til arbeid og egenkapital. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2010. Verken inntektsfradrag ved skatteligningen eller utslaget av jordbruksoppgjøret 2012 er regnet inn. Kr per årsverk

	2010	2011	2012 ¹
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	239 900	261 200	290 700
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 12 årskyr. Landet	199 100	219 500	245 100
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 33 årskyr. Landet	251 200	278 000	309 900
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 48 årskyr. Landet	258 300	289 800	326 800
15 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Østlandets flatbygder	238 200	262 900	290 100
16 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Østlandets andre bygder	240 800	266 600	295 300
17 Melk og storfeslakt, 31 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	266 600	297 600	331 900
18 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	206 700	232 900	261 500
19 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Vestlandet	220 600	247 400	276 300
20 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Trøndelag	221 000	247 100	274 700
21 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Nord-Norge	242 600	267 000	293 500
22 Korn, < 400 dekar korn (231 dekar korn). Østlandet	58 500	56 200	26 200
23 Korn, > 400 dekar korn (670 dekar korn). Østlandet	311 400	289 200	217 900
24 Korn og svin, 311 daa korn + 22 avlssvin. Trøndelag	267 600	266 100	262 400
25 Sau, 125 vinterfôra sauer. Vestlandet	116 200	129 100	144 700
26 Sau, 166 vinterfôra sauer. Nord-Norge	215 300	240 600	262 000
27 Sau, 25 største sauebrukene, 230 vinterfôra sauer. Landet	216 400	240 400	262 800
28 Samdrift melkeproduksjon, 42 årskyr. Landet	285 100	314 600	347 800

1) I 2012 inklusive en økning på ca. 2 400 kr per årsverk som delkompensasjon for økt trygdeavgift

Tabell 8.3 Resultatregning for hvert referansebruk. Verken inntektsfradrag ved skatteligningen eller utslaget av jordbruksoppgjøret 2012 er regnet inn. Kr

1 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet

	302 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	1 394 290	1 464 095	1 537 305
- Kostnader i alt	1 014 054	1 039 577	1 063 764
= Driftsoverskudd	380 236	424 518	473 541
+ Leid arbeid	107 155	110 370	114 442
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	43 403	45 601	47 029
- Jordbrukets andel av kår	4 372	4 426	4 482
= Vederlag til arbeid og egenkapital	439 616	484 861	536 472
/ Antall årsverk	1,904	1,904	1,904
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	230 883	254 645	281 751
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	0	1 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	230 883	254 645	283 251

2 Korn, 341 dekar korn. Landet

	93 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	467 418	488 141	493 069
- Kostnader i alt	374 767	391 088	405 829
= Driftsoverskudd	92 651	97 053	87 240
+ Leid arbeid	3 989	4 109	4 260
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	19 562	20 552	21 196
- Jordbrukets andel av kår	2 948	2 985	3 022
= Vederlag til arbeid og egenkapital	74 130	77 625	67 282
/ Antall årsverk	0,425	0,425	0,425
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	174 229	182 443	158 134
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	- 20 400	- 43 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	174 229	162 043	114 834

3 Sau, 140 vinterføra sauer. Landet

	97 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	545 485	572 762	598 207
- Kostnader i alt	393 892	405 048	415 367
= Driftsoverskudd	151 593	167 714	182 840
+ Leid arbeid	48 082	49 524	51 352
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	12 176	12 793	13 193
- Jordbrukets andel av kår	1 434	1 452	1 470
= Vederlag til arbeid og egenkapital	186 065	202 993	219 529
/ Antall årsverk	1,220	1,220	1,220
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	152 573	166 454	180 014
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	3 600	8 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	152 573	170 054	188 314

4 Melkeproduksjon geit, 101 årsgeiter. Landet

	22 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	1 048 502	1 085 700	1 146 288
- Kostnader i alt	678 367	695 068	711 158
= Driftsoverskudd	370 135	390 632	435 130
+ Leid arbeid	108 394	111 646	115 765
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	34 082	35 808	36 929
- Jordbrukets andel av kår	3 692	3 738	3 785
= Vederlag til arbeid og egenkapital	440 755	462 732	510 181
/ Antall årsverk	1,712	1,712	1,712
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	257 503	270 342	298 063
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	0	1 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	257 503	270 342	299 663

5 Svin og korn, 44 avlssvin og 354 dekar korn. Landet

	37 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	2 590 712	2 667 610	2 732 952
- Kostnader i alt	2 134 757	2 180 800	2 227 213
= Driftsoverskudd	455 955	486 810	505 739
+ Leid arbeid	102 419	105 492	109 383
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	86 804	91 199	94 056
- Jordbrukets andel av kår	4 151	4 203	4 255
= Vederlag til arbeid og egenkapital	467 419	496 900	516 811
/ Antall årsverk	1,711	1,711	1,711
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	273 254	290 488	302 128
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	- 7 200	- 14 000
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	273 254	283 288	288 128

6 Egg og planteprodukter, 7 188 verpehøner og 209 dekar korn. Landet

	13 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	2 470 776	2 578 304	2 780 801
- Kostnader i alt	2 074 403	2 122 121	2 172 815
= Driftsoverskudd	396 373	456 183	607 986
+ Leid arbeid	122 661	126 341	131 002
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	117 824	123 790	127 668
- Jordbrukets andel av kår	3 014	3 051	3 090
= Vederlag til arbeid og egenkapital	398 196	455 683	608 230
/ Antall årsverk	1,626	1,626	1,626
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	244 891	280 245	374 061
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	- 6 500	- 12 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	244 891	273 745	361 561

7 Poteter og korn, 113 dekar poteter og 423 dekar korn. Landet

	14 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	1 413 191	1 466 012	1 471 799
- Kostnader i alt	1 077 354	1 119 676	1 157 391
= Driftsoverskudd	335 837	346 336	314 408
+ Leid arbeid	80 942	83 370	86 446
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	40 002	42 027	43 344
- Jordbrukets andel av kår	4 469	4 525	4 581
= Vederlag til arbeid og egenkapital	372 308	383 154	352 929
/ Antall årsverk	1,477	1,477	1,477
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	252 076	259 420	238 956
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	- 29 500	- 62 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	252 076	229 920	176 356

8 Storfeslakt/ammeku, 28 ammekyr. Landet

	37 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	909 701	953 460	1 000 797
- Kostnader i alt	712 503	733 462	752 022
= Driftsoverskudd	197 198	219 998	248 775
+ Leid arbeid	59 744	61 536	63 807
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	37 490	39 388	40 622
- Jordbrukets andel av kår	3 438	3 481	3 524
= Vederlag til arbeid og egenkapital	216 014	238 665	268 436
/ Antall årsverk	1,262	1,262	1,262
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	171 197	189 148	212 742
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	4 000	9 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	171 197	193 148	222 042

9 Frukt og bær, 48 dekar frukt og bær. Landet

	25 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	731 866	748 557	763 456
– Kostnader i alt	447 408	461 965	474 143
= Driftsoverskudd	284 458	286 592	289 313
+ Leid arbeid	149 158	153 633	159 301
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	10 001	10 507	10 837
– Jordbrukets andel av kår	1 875	1 898	1 922
= Vederlag til arbeid og egenkapital	421 740	427 820	435 855
/ Antall årsverk	1,736	1,736	1,736
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	243 008	246 511	251 141
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	5 700	13 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	243 008	252 211	264 341

10 Fjørfekjøtt og planteprodukter, 82 221 fjørfeslakt. Landet

	15 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	2 654 349	2 747 189	2 769 567
– Kostnader i alt	2 281 870	2 330 664	2 383 535
= Driftsoverskudd	372 479	416 525	386 032
+ Leid arbeid	67 204	69 220	71 774
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	57 469	60 379	62 270
– Jordbrukets andel av kår	3 322	3 363	3 405
= Vederlag til arbeid og egenkapital	378 892	422 003	392 131
/ Antall årsverk	1,082	1,082	1,082
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	350 228	390 078	362 466
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	- 9 300	- 17 900
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	350 228	380 778	344 566

11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet

	26 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	1 443 459	1 506 950	1 580 191
– Kostnader i alt	1 070 044	1 093 746	1 115 988
= Driftsoverskudd	373 415	413 204	464 203
+ Leid arbeid	146 541	150 937	156 506
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	44 889	47 162	48 639
– Jordbrukets andel av kår	4 291	4 344	4 399
= Vederlag til arbeid og egenkapital	470 776	512 635	567 671
/ Antall årsverk	1,963	1,963	1,963
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	239 873	261 202	289 244
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	0	1 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	239 873	261 202	290 744

12 Melk (de 1/3 minste melkebrukene), 12 årskyr. Landet

	101 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	883 014	929 543	980 135
– Kostnader i alt	629 224	645 032	659 790
= Driftsoverskudd	253 790	284 511	320 345
+ Leid arbeid	80 883	83 309	86 383
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	18 329	19 257	19 860
– Jordbrukets andel av kår	2 869	2 905	2 941
= Vederlag til arbeid og egenkapital	313 475	345 658	383 927
/ Antall årsverk	1,575	1,575	1,575
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	199 092	219 532	243 837
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	0	1 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	199 092	219 532	245 137

13 Melk (de 1/3 største melkebrukene), 33 årskyr. Landet

	101 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	2 033 812	2 131 924	2 233 104
– Kostnader i alt	1 515 678	1 553 866	1 590 020
= Driftsoverskudd	518 134	578 058	643 084
+ Leid arbeid	130 404	134 316	139 271
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	87 680	92 119	95 005
– Jordbrukets andel av kår	5 717	5 788	5 860
= Vederlag til arbeid og egenkapital	555 141	614 467	681 490
/ Antall årsverk	2,210	2,210	2,210
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	251 161	278 002	308 325
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	0	1 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	251 161	278 002	309 925

14 Melk og storfeslakt, 25 største melkebruk, 48 årskyr. Landet

	25 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	2 808 261	2 940 869	3 075 923
– Kostnader i alt	2 139 625	2 192 094	2 241 904
= Driftsoverskudd	668 636	748 775	834 019
+ Leid arbeid	132 095	136 058	141 077
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	175 015	183 877	189 637
– Jordbrukets andel av kår	9 329	9 445	9 563
= Vederlag til arbeid og egenkapital	616 387	691 511	775 896
/ Antall årsverk	2,386	2,386	2,386
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	258 345	289 831	325 199
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	0	1 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	258 345	289 831	326 799

15 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Østlandets flatbygder

	28 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	1 616 615	1 694 338	1 771 129
– Kostnader i alt	1 246 713	1 276 853	1 305 677
= Driftsoverskudd	369 902	417 485	465 452
+ Leid arbeid	159 348	164 128	170 184
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	38 796	40 760	42 037
– Jordbrukets andel av kår	3 136	3 175	3 215
= Vederlag til arbeid og egenkapital	487 318	537 678	590 384
/ Antall årsverk	2,046	2,046	2,046
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	238 236	262 855	288 622
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	0	1 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	238 236	262 855	290 122

16 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Østlandets andre bygder

	46 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	1 271 362	1 340 618	1 408 901
– Kostnader i alt	900 786	924 100	945 338
= Driftsoverskudd	370 576	416 518	463 563
+ Leid arbeid	107 172	110 387	114 460
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	27 476	28 867	29 771
– Jordbrukets andel av kår	6 592	6 674	6 757
= Vederlag til arbeid og egenkapital	443 680	491 364	541 495
/ Antall årsverk	1,843	1,843	1,843
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	240 762	266 637	293 841
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	0	1 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	240 762	266 637	295 341

17 Melk og storfeslakt, 31 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren

	16 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	1 609 166	1 689 516	1 769 838
– Kostnader i alt	1 153 145	1 178 606	1 202 905
= Driftsoverskudd	456 021	510 910	566 933
+ Leid arbeid	74 818	77 063	79 906
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	65 435	68 748	70 902
– Jordbrukets andel av kår	1 978	2 003	2 028
= Vederlag til arbeid og egenkapital	463 426	517 222	573 909
/ Antall årsverk	1,738	1,738	1,738
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	266 611	297 560	330 172
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	0	1 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	266 611	297 560	331 872

18 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Agder/Rogaland, andre bygder

	29 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	1 253 203	1 322 469	1 390 982
- Kostnader i alt	949 430	974 001	997 412
= Driftsoverskudd	303 773	348 468	393 570
+ Leid arbeid	106 181	109 366	113 401
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	49 187	51 677	53 296
- Jordbrukets andel av kår	1 736	1 758	1 780
= Vederlag til arbeid og egenkapital	359 031	404 399	451 895
/ Antall årsverk	1,737	1,737	1,737
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	206 745	232 870	260 220
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	0	1 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	206 745	232 870	261 520

19 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Vestlandet

	61 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	1 286 941	1 358 690	1 428 612
- Kostnader i alt	929 412	953 327	975 425
= Driftsoverskudd	357 529	405 363	453 187
+ Leid arbeid	86 477	89 071	92 357
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	41 484	43 584	44 950
- Jordbrukets andel av kår	4 877	4 938	4 999
= Vederlag til arbeid og egenkapital	397 645	445 912	495 595
/ Antall årsverk	1,803	1,803	1,803
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	220 582	247 356	274 917
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	0	1 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	220 582	247 356	276 317

20 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Trøndelag

	63 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	1 434 315	1 513 083	1 590 005
- Kostnader i alt	1 031 961	1 057 835	1 083 030
= Driftsoverskudd	402 354	455 248	506 975
+ Leid arbeid	101 183	104 218	108 063
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	41 048	43 126	44 477
- Jordbrukets andel av kår	6 429	6 509	6 590
= Vederlag til arbeid og egenkapital	456 060	509 831	563 971
/ Antall årsverk	2,063	2,063	2,063
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	221 022	247 081	273 319
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	0	1 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	221 022	247 081	274 719

21 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Nord-Norge

	59 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	1 465 368	1 538 908	1 610 666
- Kostnader i alt	1 054 380	1 081 208	1 106 919
= Driftsoverskudd	410 988	457 700	503 747
+ Leid arbeid	119 377	122 958	127 495
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	56 182	59 027	60 876
- Jordbrukets andel av kår	1 719	1 740	1 762
= Vederlag til arbeid og egenkapital	472 464	519 891	568 604
/ Antall årsverk	1,947	1,947	1,947
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	242 610	266 963	291 977
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	0	1 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	242 610	266 963	293 477

22 Korn, < 400 dekar korn (231 dekar korn). Østlandet

	56 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	316 527	330 502	334 027
- Kostnader i alt	278 633	290 205	300 875
= Driftsoverskudd	37 894	40 297	33 152
+ Leid arbeid	1 238	1 275	1 322
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	16 685	17 530	18 079
- Jordbrukets andel av kår	2 326	2 355	2 384
= Vederlag til arbeid og egenkapital	20 121	21 687	14 011
/ Antall årsverk	0,344	0,344	0,344
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	58 462	63 012	40 709
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	- 6 800	- 14 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	58 462	56 212	26 209

23 Korn, > 400 dekar korn (670 dekar korn). Østlandet

	22 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	917 514	960 775	970 507
- Kostnader i alt	700 490	733 557	762 645
= Driftsoverskudd	217 024	227 218	207 862
+ Leid arbeid	13 035	13 426	13 921
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	25 827	27 135	27 985
- Jordbrukets andel av kår	2 679	2 712	2 746
= Vederlag til arbeid og egenkapital	201 553	210 797	191 052
/ Antall årsverk	0,647	0,647	0,647
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	311 445	325 729	295 219
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	- 36 500	- 77 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	311 445	289 229	217 919

24 Korn og svin, 311 dekar korn og 22 avlssvin. Trøndelag

	28 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	1 203 035	1 232 303	1 257 824
- Kostnader i alt	918 641	941 007	963 451
= Driftsoverskudd	284 394	291 296	294 373
+ Leid arbeid	36 696	37 797	39 191
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	44 369	46 616	48 076
- Jordbrukets andel av kår	7 386	7 478	7 571
= Vederlag til arbeid og egenkapital	269 335	274 999	277 917
/ Antall årsverk	1,007	1,007	1,007
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	267 595	273 222	276 121
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	- 7 100	- 13 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	267 595	266 122	262 421

25 Sau, 125 vinterfôra sauer. Vestlandet

	25 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	452 364	473 953	496 294
- Kostnader i alt	343 315	353 344	362 377
= Driftsoverskudd	109 049	120 609	133 917
+ Leid arbeid	43 835	45 150	46 816
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	9 893	10 394	10 720
- Jordbrukets andel av kår	1 654	1 675	1 695
= Vederlag til arbeid og egenkapital	141 337	153 690	168 318
/ Antall årsverk	1,216	1,216	1,216
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	116 206	126 363	138 390
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	2 700	6 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	116 206	129 063	144 690

26 Sau, 166 vinterfôra sauer. Nord-Norge

	19 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	691 030	729 171	759 112
- Kostnader i alt	460 834	474 024	486 943
= Driftsoverskudd	230 196	255 147	272 169
+ Leid arbeid	59 763	61 556	63 827
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	12 453	13 084	13 493
- Jordbrukets andel av kår	669	677	686
= Vederlag til arbeid og egenkapital	276 837	302 942	321 817
/ Antall årsverk	1,286	1,286	1,286
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	215 331	235 636	250 317
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	5 000	11 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	215 331	240 636	262 017

27 Sau (de 25 største sauebrukene), 230 vinterfôra sauer. Landet

	25 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	873 622	918 992	958 021
– Kostnader i alt	575 031	591 482	607 529
= Driftsoverskudd	298 591	327 510	350 492
+ Leid arbeid	67 078	69 090	71 639
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	23 981	25 195	25 984
– Jordbrukets andel av kår	2 475	2 506	2 537
= Vederlag til arbeid og egenkapital	339 213	368 899	393 610
/ Antall årsverk	1,567	1,567	1,567
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	216 407	235 345	251 110
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	5 100	11 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	216 407	240 445	262 810

28 Samdrift melkeproduksjon, 42 årskyr. Landet

	34 bruk		
	2010	2011	2012 ¹
Inntekter i alt	2 749 024	2 879 133	3 008 231
– Kostnader i alt	1 972 340	2 020 666	2 065 926
= Driftsoverskudd	776 684	858 467	942 305
+ Leid arbeid	113 918	117 336	121 664
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	117 032	122 958	126 809
– Jordbrukets andel av kår	8 494	8 600	8 707
= Vederlag til arbeid og egenkapital	765 076	844 245	928 453
/ Antall årsverk	2,683	2,683	2,683
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	285 107	314 610	345 990
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	0	1 800
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframreg.	285 107	314 610	347 790

1) I 2012 inklusive en økning på ca. 2 400 kr per årsverk som delkompensasjon for økt trygdeavgift

Tabell 8.4 Utvikling i sum tilskudd. Kr per bruk

	Sum tilskudd 2010	Endring til 2011	Endring til 2012 ¹	Endring til 2013 ²	Endring 2011- 2012 ¹
1 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet	468 688	24 427	61 790	75 059	37 363
2 Korn, 341 dekar korn. Landet	139 806	2 346	6 634	6 583	4 288
3 Sau, 140 vinterfôra sauer. Landet	331 161	17 953	39 159	50 553	21 207
4 Melkeproduksjon geit, 101 årsgeiter. Landet	639 225	19 214	67 194	86 845	47 980
5 Svin og korn, 44 avlssvin + 354 dekar korn. Landet	253 511	- 4 877	2 861	6 390	7 738
6 Egg/planteprod., 7 188 høner + 209 dekar korn. Landet	312 881	193	12 739	18 962	12 545
7 Poteter og korn, 113 daa potet + 423 daa korn. Landet	191 818	5 440	11 654	13 747	6 214
8 Storfeslakt/ammeku, 28 ammekyr. Landet	412 896	25 952	55 018	71 737	29 066
9 Frukt og bær, 48 dekar frukt og bær. Landet	193 143	15 573	29 519	47 430	13 946
10 Fjorfekjøtt/planteprodukter, 82 221 fjorfeslakt. Landet	152 048	4 114	9 235	12 375	5 121
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	503 446	22 209	63 847	78 915	41 638
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 12 årskyr. Landet	375 510	21 696	52 450	64 182	30 754
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 33 årskyr. Landet	568 363	25 835	70 505	84 246	44 669
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 48 årskyr. Landet	684 120	27 984	81 402	94 298	53 418
15 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Østlandets flatbygd.	469 919	22 881	59 356	71 124	36 474
16 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Østlandets andre bygd.	451 843	28 410	65 115	77 926	36 705
17 Melk og storfeslakt, 31 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	327 877	18 431	50 650	59 933	32 219
18 Melk og storfesl., 19 årskyr. Agder/Rogal., andre bygd.	413 404	29 816	65 670	77 730	35 855
19 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Vestlandet	431 246	28 858	64 879	79 464	36 021
20 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Trøndelag	439 158	29 420	67 341	81 061	37 921
21 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Nord-Norge	616 852	30 238	68 030	84 296	37 791
22 Korn, < 400 dekar korn (231 dekar korn). Østlandet	91 033	1 571	4 768	4 810	3 197
23 Korn, > 400 dekar korn (670 dekar korn). Østlandet	251 698	4 031	11 990	11 990	7 960
24 Korn og svin, 311 daa korn + 22 avlssvin. Trøndelag	206 314	- 6 961	- 1 717	- 461	5 244
25 Sau, 125 vinterfôra sauer. Vestlandet	288 430	14 693	33 816	44 163	19 123
26 Sau, 166 vinterfôra sauer. Nord-Norge	432 393	26 778	51 402	65 268	24 624
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 230 v.f. sauer. Landet	499 653	28 515	59 991	76 965	31 476
28 Samdrift melkeproduksjon, 42 årskyr. Landet	718 799	29 554	82 224	109 089	52 671

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2012 er regnet inn. I 2012 inklusive en økning på ca. 2 400 kr per årsverk som delkompensasjon for økt trygdeavgift

2) Med 2013 menes fullt utslag av jordbruksoppgjøret 2012

Tabell 8.5 Utvikling i sum tilskudd. Kr per årsverk

	Sum tilskudd 2010	Endring til 2011	Endring til 2012 ¹	Endring til 2013 ²	Endring 2011– 2012 ¹
1 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet	246 151	12 829	32 452	39 420	19 623
2 Korn, 341 dekar korn. Landet	328 589	5 513	15 592	15 473	10 079
3 Sau, 140 vinterfôra sauer. Landet	271 552	14 721	32 111	41 454	17 389
4 Melkeproduksjon geit, 101 årsgeiter. Landet	373 455	11 225	39 257	50 738	28 031
5 Svin og korn, 44 avlssvin + 354 dekar korn. Landet	148 203	- 2 851	1 672	3 736	4 524
6 Egg/planteprod., 7 188 høner + 209 dekar korn. Landet	192 422	119	7 834	11 662	7 715
7 Poteter og korn, 113 daa potet + 423 daa korn. Landet	129 873	3 683	7 890	9 308	4 207
8 Storfeslakt/ammeku, 28 ammekyr. Landet	327 231	20 567	43 603	56 853	23 036
9 Frukt og bær, 48 dekar frukt og bær. Landet	111 289	8 973	17 009	27 329	8 036
10 Fjorfekjøtt/planteprodukter, 82 221 fjorfeslakt. Landet	140 545	3 803	8 536	11 439	4 734
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	256 520	11 316	32 532	40 210	21 216
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 12 årskyr. Landet	238 491	13 779	33 311	40 763	19 532
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 33 årskyr. Landet	257 143	11 689	31 898	38 115	20 210
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 48 årskyr. Landet	286 734	11 729	34 118	39 523	22 389
15 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Østlandets flatbygd.	229 730	11 186	29 017	34 770	17 831
16 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Østlandets andre bygd.	245 191	15 417	35 335	42 286	19 918
17 Melk og storfeslakt, 31 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	188 629	10 604	29 139	34 480	18 536
18 Melk og storfesl., 19 årskyr. Agder/Rogal., andre bygd.	238 056	17 169	37 816	44 760	20 647
19 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Vestlandet	239 221	16 008	35 990	44 080	19 982
20 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Trøndelag	212 831	14 258	32 636	39 285	18 378
21 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Nord-Norge	316 753	15 527	34 933	43 286	19 406
22 Korn, < 400 dekar korn (231 dekar korn). Østlandet	264 497	4 564	13 853	13 977	9 290
23 Korn, > 400 dekar korn (670 dekar korn). Østlandet	388 930	6 228	18 528	18 528	12 300
24 Korn og svin, 311 daa korn + 22 avlssvin. Trøndelag	204 981	- 6 916	- 1 706	- 458	5 210
25 Sau, 125 vinterfôra sauer. Vestlandet	237 145	12 080	27 803	36 311	15 723
26 Sau, 166 vinterfôra sauer. Nord-Norge	336 326	20 828	39 982	50 767	19 153
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 230 v.f. sauer. Landet	318 762	18 192	38 272	49 101	20 081
28 Samdrift melkeproduksjon, 42 årskyr. Landet	267 862	11 013	30 641	40 652	19 628

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2012 er regnet inn. I 2012 inklusive en økning på ca. 2 400 kr per årsverk som delkompensasjon for økt trygdeavgift

2) Med 2013 menes fullt utslag av jordbruksoppgjøret 2012

Tabell 8.6 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per bruk

		2010	2011	2012 ¹	
1	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Landet	59 300	59 300	72 800
2	Korn. 341 dekar korn	Landet	27 800	28 400	31 700
3	Sau. 140 vinterfôra sauer	Landet	35 700	37 800	47 600
4	Melkeproduksjon geit. 101 årsgelter	Landet	59 300	59 300	72 800
5	Svin og korn. 44 avlssvin + 354 dekar korn	Landet	59 300	59 300	72 800
6	Egg og planteprod. 7 188 høner + 209 dekar korn	Landet	59 300	59 300	72 800
7	Poteter og korn. 113 daa poteter + 423 daa korn	Landet	59 300	59 300	69 500
8	Storfeslakt/ammeku. 28 ammekyr	Landet	41 800	44 800	58 600
9	Frukt og bær. 48 dekar frukt og bær	Landet	53 400	53 700	65 300
10	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 82 221 fjorfeslakt	Landet	59 300	59 300	72 800

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2012 er regnet inn. I 2012 inklusive en økning på ca. 3 700 kr per årsverk som delkompensasjon for økt trygdeavgift

Tabell 8.7 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per bruk

		2010	2011	2012 ¹	
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	59 300	59 300	72 800
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 12 årskyr	Landet	49 300	53 500	70 500
13	Melk (de 1/3 største brukene). 33 årskyr	Landet	59 300	59 300	72 800
14	Melk (de 25 største brukene). 48 årskyr	Landet	59 300	59 300	72 800
15	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Østlandets flatbygder	59 300	59 300	72 800
16	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Østlandets a. bygder	59 300	59 300	72 800
17	Melk og storfeslakt. 31 årskyr	Agder og Rog., Jæren	59 300	59 300	72 800
18	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	56 000	59 300	72 800
19	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Vestlandet	59 300	59 300	72 800
20	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Trøndelag	59 300	59 300	72 800
21	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Nord-Norge	59 300	59 300	72 800
22	Korn. < 400 dekar korn (231 dekar korn)	Østlandet	15 800	16 800	14 500
23	Korn. > 400 dekar korn (670 dekar korn)	Østlandet	44 400	45 800	51 800
24	Korn og korn/svin. 311 daa + 22 avlssvin	Trøndelag	53 400	54 400	66 200
25	Sau. 125 vinterfôra sauer	Vestlandet	30 000	31 500	39 500
26	Sau. 166 vinterfôra sauer	Nord-Norge	46 200	49 500	62 500
27	Sau (25 største brukene). 230 v.f.sauer	Landet	55 300	59 200	72 800
28	Samdrift melkeproduksjon. 42 årskyr	Landet	59 300	59 300	72 800

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2012 er regnet inn. I 2012 inklusive en økning på ca. 3 700 kr per årsverk som delkompensasjon for økt trygdeavgift

De to tabellene ovenfor viser antatt inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget for det enkelte referansebruk for årene 2010–2012. Resultatene for 2012 er før virkningene i 2012 av årets jordbruksoppgjør er innarbeidet.

Beregningen tar utgangspunkt i driftsoverskuddet på referansebrukene det enkelte år og reglene for beregning av jordbruksfradraget det enkelte år. Beregnet jordbruksfradrag er omregnet til verdi før skatt med skatteprosent 33 på alle jordbruksbedrifter i årene 2010-2011 og med skatteprosent 36 på alle jordbruksbedrifter i år 2012 (jf. Totalkalkylepublikasjonen 2012 underkapittel 6.2).

I tabellene 8.8 og 8.9 er de samme beregnede utslagene av jordbruksfradraget på vederlag til arbeid og egenkapital vist per årsverk.

Tabell 8.8 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per årsverk

		2010	2011	2012 ¹	
1	Melk og storfeslakt. 22 årskyr	Landet	31 200	31 200	38 200
2	Korn. 341 dekar korn	Landet	65 300	66 700	74 600
3	Sau. 140 vinterfôra sauer	Landet	29 300	31 000	39 000
4	Melkeproduksjon geit. 101 årsgaier	Landet	34 700	34 700	42 500
5	Svin og korn. 44 avlssvin + 354 dekar korn	Landet	34 700	34 700	42 600
6	Egg og planteprod. 7 188 høner + 209 dekar korn	Landet	36 500	36 500	44 800
7	Poteter og korn. 113 daa poteter + 423 daa korn	Landet	40 200	40 200	47 100
8	Storfeslakt/ammeku. 28 ammekyr	Landet	33 100	35 500	46 400
9	Frukt og bær. 48 dekar frukt og bær	Landet	30 800	31 000	37 600
10	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 82 221 fjorfeslakt	Landet	54 900	54 900	67 300

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2012 er regnet inn. I 2012 inklusive en økning på ca. 3 700 kr per årsverk som delkompensasjon for økt trygdeavgift

Tabell 8.9 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per årsverk

		2010	2011	2012 ¹	
11	Økologisk melk og storfeslakt. 23 årskyr	Landet	30 200	30 200	37 100
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 12 årskyr	Landet	31 300	33 900	44 800
13	Melk (de 1/3 største brukene). 33 årskyr	Landet	26 800	26 800	32 900
14	Melk (de 25 største brukene). 48 årskyr	Landet	24 900	24 900	30 500
15	Melk og storfeslakt. 24 årskyr	Østlandets flatbygder	29 000	29 000	35 600
16	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Østlandets a. bygder	32 200	32 200	39 500
17	Melk og storfeslakt. 31 årskyr	Agder og Rog., Jæren	34 100	34 100	41 900
18	Melk og storfeslakt. 19 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	32 300	34 200	41 900
19	Melk og storfeslakt. 21 årskyr	Vestlandet	32 900	32 900	40 400
20	Melk og storfeslakt. 23 årskyr	Trøndelag	28 800	28 800	35 300
21	Melk og storfeslakt. 20 årskyr	Nord-Norge	30 500	30 500	37 400
22	Korn. < 400 dekar korn (231 dekar korn)	Østlandet	46 000	48 900	42 100
23	Korn. > 400 dekar korn (670 dekar korn)	Østlandet	68 600	70 800	80 000
24	Korn og korn/svin. 311 daa + 22 avlssvin	Trøndelag	53 100	54 000	65 700
25	Sau. 125 vinterfôra sauer	Vestlandet	24 700	25 900	32 500
26	Sau. 166 vinterfôra sauer	Nord-Norge	35 900	38 500	48 600
27	Sau (25 største brukene). 230 v.f.sauer	Landet	35 300	37 800	46 400
28	Samdrift melkeproduksjon. 42 årskyr	Landet	22 100	22 100	27 100

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2012 er regnet inn. I 2012 inklusive en økning på ca. 3 700 kr per årsverk som delkompensasjon for økt trygdeavgift

Tabellene nedenfor viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk inklusive beregnet utslag av jordbruksfradraget for de enkelte referansebruk.

Tabell 8.10 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2010. Resultatene før jordbruksoppgjøret 2012. Kr per årsverk

	Årsverk	2010	2011	2012 ¹
1 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet	1,904	262 000	285 800	321 500
2 Korn, 341 dekar korn. Landet	0,425	239 600	228 700	189 400
3 Sau, 140 vinterfôra sauer. Landet	1,220	181 800	201 100	227 400
4 Melkeproduksjon geit, 101 årsgeiter. Landet	1,712	292 200	305 000	342 200
5 Svin og korn, 44 avlssvin + 354 dekar korn. Landet	1,711	307 900	318 000	330 700
6 Egg og planteprodukter, 7 188 høner + 209 daa korn. Landet	1,626	281 400	310 200	406 300
7 Poteter og korn, 113 dekar poteter + 423 dekar korn. Landet	1,477	292 300	270 100	223 400
8 Storfeslakt/ammeku, 28 ammekyr. Landet	1,262	204 300	228 700	268 500
9 Frukt og bær, 48 dekar frukt og bær. Landet	1,736	273 800	283 200	302 000
10 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 82 221 fjorfeslakt. Landet	1,082	405 100	435 600	411 900

1) I 2012 inklusive en økning på ca. 6 100 kr per årsverk som kompensasjon for økt trygdeavgift

Tabell 8.11 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2010. Resultatene før jordbruksoppgjøret 2012. Kr per årsverk

	Årsverk	2010	2011	2012 ¹
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	1,963	270 100	291 400	327 800
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 12 årskyr. Landet	1,575	230 400	253 500	289 900
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 33 årskyr. Landet	2,210	278 000	304 900	342 900
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 48 årskyr. Landet	2,386	283 200	314 700	357 300
15 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Østlandets flatbygder	2,046	267 200	291 900	325 700
16 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Østlandets andre bygder	1,843	273 000	298 800	334 800
17 Melk og storfeslakt, 31 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	1,738	300 800	331 700	373 800
18 Melk og storfesl., 19 årskyr. Agder/Rogaland, andre bygder	1,737	239 000	267 000	303 400
19 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Vestlandet	1,803	253 500	280 300	316 700
20 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Trøndelag	2,063	249 800	275 800	310 000
21 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Nord-Norge	1,947	273 100	297 400	330 900
22 Korn, < 400 dekar korn (231 dekar korn). Østlandet	0,344	104 500	105 100	68 300
23 Korn, > 400 dekar korn (670 dekar korn). Østlandet	0,647	380 100	360 000	297 900
24 Korn og svin, 311 dekar korn + 22 avlssvin. Trøndelag	1,007	320 700	320 100	328 200
25 Sau, 125 vinterfôra sauer. Vestlandet	1,216	140 900	155 000	177 200
26 Sau, 166 vinterfôra sauer. Nord-Norge	1,286	251 300	279 200	310 600
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 230 v.fôra sauer. Landet	1,567	251 700	278 200	309 300
28 Samdrift melkeproduksjon, 42 årskyr. Landet	2,683	307 200	336 700	374 900

1) I 2012 inklusive en økning på ca. 6 100 kr per årsverk som kompensasjon for økt trygdeavgift

Tabell 8.12 Endring i vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget og inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2010. Resultatene før jordbruksoppjøret 2012. Kr per årsverk

	Vederlag i 2010	Endring fra 2010 til 2011	Endring fra 2011 til 2012 ¹	Endring fra 2010 til 2012 ¹
1 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet	262 000	23 800	35 700	59 500
2 Korn, 341 dekar korn. Landet	239 600	- 10 900	- 39 300	- 50 200
3 Sau, 140 vinterfôra sauer. Landet	181 800	19 300	26 300	45 600
4 Melkeproduksjon geit, 101 årsgeiter. Landet	292 200	12 800	37 200	50 000
5 Svin og korn, 44 avlssvin + 354 dekar korn. Landet	307 900	10 100	12 700	22 800
6 Egg og planteprodukter, 7 188 høner + 209 daa korn. Landet	281 400	28 800	96 100	124 900
7 Poteter og korn, 113 dekar poteter + 423 dekar korn. Landet	292 300	- 22 200	- 46 700	- 68 900
8 Storfeslakt/ammeku, 28 ammekyr. Landet	204 300	24 400	39 800	64 200
9 Frukt og bær, 48 dekar frukt og bær. Landet	273 800	9 400	18 800	28 200
10 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 82 221 fjørfeslakt. Landet	405 100	30 500	- 23 700	6 800

1) I 2012 inklusive en økning på ca. 6 100 kr per årsverk som kompensasjon for økt trygdeavgift

Tabell 8.13 Endring i vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget og inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2010. Resultatene før jordbruksoppjøret 2012. Kr per årsverk

	Vederlag i 2010	Endring fra 2010 til 2011	Endring fra 2011 til 2012 ¹	Endring fra 2010 til 2012 ¹
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	270 100	21 300	36 400	57 700
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 12 årskyr. Landet	230 400	23 100	36 400	59 500
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 33 årskyr. Landet	278 000	26 900	38 000	64 900
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 48 årskyr. Landet	283 200	31 500	42 600	74 100
15 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Østlandets flatbygder	267 200	24 700	33 800	58 500
16 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Østlandets andre bygder	273 000	25 800	36 000	61 800
17 Melk og storfeslakt, 31 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	300 800	30 900	42 100	73 000
18 Melk og storfesl., 19 årskyr. Agder/Rogaland, andre bygder	239 000	28 000	36 400	64 400
19 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Vestlandet	253 500	26 800	36 400	63 200
20 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Trøndelag	249 800	26 000	34 200	60 200
21 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Nord-Norge	273 100	24 300	33 500	57 800
22 Korn, < 400 dekar korn (231 dekar korn). Østlandet	104 500	600	- 36 800	- 36 200
23 Korn, > 400 dekar korn (670 dekar korn). Østlandet	380 100	- 20 100	- 62 100	- 82 200
24 Korn og svin, 311 dekar korn + 22 avlssvin. Trøndelag	320 700	- 600	8 100	7 500
25 Sau, 125 vinterfôra sauer. Vestlandet	140 900	14 100	22 200	36 300
26 Sau, 166 vinterfôra sauer. Nord-Norge	251 300	27 900	31 400	59 300
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 230 v.fôra sauer. Landet	251 700	26 500	31 100	57 600
28 Samdrift melkeproduksjon, 42 årskyr. Landet	307 200	29 500	38 200	67 700

1) I 2012 inklusive en økning på ca. 6 100 kr per årsverk som kompensasjon for økt trygdeavgift

I tabell 8.14 er årets jordbruksoppgjør innarbeidet i referansebruksberegningene og regnet fram til kalenderåret 2013 (fullt utslag av oppgjøret) med utgangspunkt i de forutsetninger som er lagt til grunn i oppgjøret.

Tabell 8.14 Vederlag til arbeid og egenkapital, både uten og med beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Fullt utslag er helårsvirkningen for kalenderåret 2013 når jordbruksoppgjøret 2012 er innarbeidet med oppgjørets forutsetninger for pris- og kostnadsvekst fra 2012 til 2013. Kr per årsverk

	2012 ^{1,2} før oppgjør ekskl. skatt	2012 ^{1,3} før oppgjør inkl. skatt	Fullt utslag av oppgjør ⁴ ekskl. skatt	Fullt utslag av oppgjør ⁴ inkl. skatt
1 Melk og storfeslakt, 22 årskyr. Landet	283 300	321 500	7 400	8 000
2 Korn, 341 dekar korn. Landet	114 800	189 400	7 700	9 500
3 Sau, 140 vinterfôra sauer. Landet	188 300	227 400	8 600	9 300
4 Melkeproduksjon geit, 101 årsgaier. Landet	299 700	342 200	9 100	9 800
5 Svin og korn, 44 avlssvin + 354 dekar korn. Landet	288 100	330 700	6 800	7 300
6 Egg/planteprod., 7 188 høner + 209 dekar korn. Landet	361 600	406 300	6 100	6 700
7 Poteter og korn, 113 daa potet + 423 daa korn. Landet	176 400	223 400	23 600	25 600
8 Storfeslakt/ammeku, 28 ammekyr. Landet	222 000	268 500	10 200	10 900
9 Frukt og bær, 48 dekar frukt og bær. Landet	264 300	302 000	11 300	12 100
10 Fjorfekjøtt/planteprodukter, 82 221 fjorfeslakt. Landet	344 600	411 900	8 900	9 800
11 Økologisk melk og storfeslakt, 23 årskyr. Landet	290 700	327 800	7 600	8 100
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 12 årskyr. Landet	245 100	289 900	7 200	7 600
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 33 årskyr. Landet	309 900	342 900	7 200	7 700
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 48 årskyr. Landet	326 800	357 300	6 300	6 400
15 Melk og storfeslakt, 24 årskyr. Østlandets flatbygd.	290 100	325 700	6 400	6 800
16 Melk og storfeslakt, 19 årskyr. Østlandets andre bygd.	295 300	334 800	7 600	8 100
17 Melk og storfeslakt, 31 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	331 900	373 800	7 500	8 100
18 Melk og storfesl., 19 årskyr. Agder/Rogal., andre bygd.	261 500	303 400	7 000	7 500
19 Melk og storfeslakt, 21 årskyr. Vestlandet	276 300	316 700	8 700	9 300
20 Melk og storfeslakt, 23 årskyr. Trøndelag	274 700	310 000	7 800	8 400
21 Melk og storfeslakt, 20 årskyr. Nord-Norge	293 500	330 900	7 600	8 200
22 Korn, < 400 dekar korn (231 dekar korn). Østlandet	26 200	68 300	5 200	6 600
23 Korn, > 400 dekar korn (670 dekar korn). Østlandet	217 900	297 900	13 500	14 700
24 Korn og svin, 311 daa korn + 22 avlssvin. Trøndelag	262 400	328 200	7 400	8 100
25 Sau, 125 vinterfôra sauer. Vestlandet	144 700	177 200	7 400	8 000
26 Sau, 166 vinterfôra sauer. Nord-Norge	262 000	310 600	10 200	10 900
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 230 v.f. sauer. Landet	262 800	309 300	11 100	12 000
28 Samdrift melkeproduksjon, 42 årskyr. Landet	347 800	374 900	11 700	11 700

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2012 er regnet inn i resultatene for året 2012

2) I 2012 inklusive en økning på ca. 2 400 kr per årsverk som delkompensasjon for økt trygdeavgift

3) I 2012 inklusive en økning på ca. 6 100 kr per årsverk som kompensasjon for økt trygdeavgift

4) Fullt utslag for kalenderåret 2013 (helårsvirkning av oppgjøret) med oppgjørets forutsetninger for pris- og kostnadsvekst i 2013 (jf. tabell 7.1)

8.2 Økologisk melkeproduksjon

I driftsgranskingsmaterialet for 2010 er det 29 økologiske melkeproduksjonsbruk. For å få en mer ensartet gruppe til å utarbeide referansebruk 11 med økologisk melk og storfeslakt, er noen av disse brukene tatt ut. Det er derfor 26 Debio-godkjente melkeproduksjonsbruk som inngår i årets referansebruksberegninger. Presentasjonen i tabell 8.15 omfatter kun regnskapsåret 2010 (basisåret).

Årets driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon ligger i fylkene Østfold, Akershus, Hedmark, Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Nordland.

Referansebruk 11 har 22,8 årskyr, 31,5 andre storfe og bare et lite innslag av andre husdyr. Jordbruksarealet i alt er på 404 dekar, herav 349 dekar eng/beite og 54 dekar korn/erter/oljefrø. Referansebruket leverer ca. 134 200 liter melk og 3 620 kg storfekjøtt. Oppnådd melkepris (uten tilskudd) er 5,12 kr per liter, som er 71 øre høyere enn for eksempel på referansebruk 1. For ku- og storfekjøtt er oppnådd pris (uten tilskudd) henholdsvis 1,96 kr høyere og 33 øre lavere per kg enn på referansebruk 1.

Tabell 8.15 viser det økonomiske resultatet for gruppen av driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon, referansebruk 11, i regnskapsåret 2010 og de tilsvarende resultatene for referansebruk 1. Av tabellen går det fram at de ulike inntekts- og kostnadspostene er noe forskjellig mellom de to gruppene av bruk. Arbeidsforbruket på de økologiske melkeproduksjonsbrukene er i gjennomsnitt 3 621 timer mens det er 3 513 timer på referansebruk 1 med 21,5 årskyr (og til sammenligning 3 774 timer på referansebruk 15 med 24,3 årskyr og 3 807 timer på referansebruk 20 med 23,3 årskyr).

Tabell 8.15 Resultatregning for 26 driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon og referansebruk nr. 1, regnskapsåret 2010. Kr

	Økologisk melkeproduksjon	Referansebruk 1
Antall årskyr	22,8	21,5
Jordbruksareal i alt, dekar	404	327
Sum inntekter før tilskudd	940 000	925 800
Pristilskudd	32 800	84 100
Produksjonsuavhengige tilskudd	470 600	384 600
+ Tilskudd i alt	503 400	468 700
= Inntekter i alt	1 443 400	1 394 500
Variable kostnader	391 900	448 700
Faste kostnader	525 800	443 200
Avskrivninger	152 300	122 200
- Kostnader i alt	1 070 000	1 014 100
= Driftsoverskudd	373 400	380 400
+ Leid arbeid	146 600	107 200
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	44 900	43 400
- Jordbrukets andel av kår	4 300	4 400
= Vederlag til arbeid og egenkapital	470 800	439 800
/ Antall årsverk	1,963	1,904
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	239 900	231 000

8.3 Samdrifter i melkeproduksjon

For regnskapsåret 2010 er det samlet inn 34 skatteregnskap fra samdrifter med minst to aktive deltakere og som ikke hadde annen vesentlig produksjon enn melk og tilhørende kjøttproduksjon på storfe.

Skatteregnskapene for samdriftene er omarbeidet til driftsregnskap etter de samme prinsipper som blir brukt for de regnskapene som inngår i de ordinære driftsgranskingene for jord- og skogbruk. Utvalget av samdrifter er tilfeldig og basert på lister som er trukket fra tilskuddsregisteret til Statens landbruksforvaltning.

Resultatet for samdriftene er presentert i tabellen under. Regnskapet for samdriften er slått sammen med regnskapet til hver av deltakerne i samdriften slik at tallene viser resultatet for hele virksomheten. All jordbruksvirksomhet på de aktuelle eiendom-mene inngår, slik at både samdriften og deltakernes egen jordbruksvirksomhet er tatt med. Resultatmålene for den enkelte samdrift blir da samlet for samdriften og deltakerne.

Samdriftene er sammenlignet med en gruppe i driftsgranskingene bestående av 46 store melkeproduksjonsbruk som er drevet av enkeltbrukere, det vil si enkeltbruk som har driftsformen produksjon av melk og storfeslakt.¹ Driftsomfanget på disse har vært 41,7 årskyr, det samme som for samdriftene. Omfanget av husdyrholdet har

¹ Driftsgranskingene er utvidet til å omfatte en egen gruppe med samdriftsbruk der minst to deltakere deltar aktivt i driften. I tillegg er det også med noen samdrifter med bare én aktiv deltaker i den vanlige driftsgranskingen. Disse er da klassifisert som enkeltbruk og inngår ikke i gruppen samdrifter. De fleste av disse samdriftene (med bare én aktiv deltaker) inngår imidlertid i sammenligningsgruppen store melkebruk. Det er således noen samdriftsbruk med i sammenligningsgruppen. Det er mulig at dette bidrar til å undervurdere forskjellen mellom samdrifter og andre melkebruk.

da vært såpass likt at dette skulle være en god sammenligningsgruppe. Det viser seg at samdriftene har hatt en god del større areal enn de store melkebrukene, 629 dekar mot 567 dekar. De store melkebrukene har tatt litt større avlinger enn samdriftene, 384 FEm per dekar mot 359 FEm for samdriftene. Vi tror at noe av dette skyldes plasseringen til de store melkebrukene. De fleste av disse ligger på flatbygdene, mens samdriftene er mer spredd over hele landet og har noe dårligere naturgitte forhold.

Samlede eiendeler i jordbruket hos samdriftene var per 31. desember 2010 verdt 6,2 mill. kr. På det samme tidspunktet var verdien av jordbrukseiendelene på de store melkebrukene 5,8 mill. kr.

Samdriftene har hatt større melkekvote enn de store melkebrukene. Samdriftene har dessuten utnyttet melkeknoten bedre, med 98 prosent fyllingsgrad. På de store melkebrukene ble 95 prosent av kvoten oppfylt. Samdriftene har produsert noe mer kjøtt enn de store melkebrukene, 273 kg kontra 247 kg per årsku. Samlet inntekt fra husdyrholdet har vært 1 902 100 kr hos samdriftene og 1 762 700 kr hos de store melkebrukene.

Arbeidseffektiviteten ser ut til å ha vært litt større på de store melkebrukene enn på samdriftene. Antall arbeidstimer per årsku har vært 103 på de store melkebrukene mot 119 timer på samdriftene. Dette kan delvis skyldes hvordan en del av samdriftene er organisert, med melkekyr i ett fjøs og ungdyr i et annet. Ofte kan også de enkelte fjøsene og arealet ligge langt fra hverandre, noe som gir flere arbeidstimer for samdriftene.

Utbetalte tilskudd har vært større hos samdriftene enn hos de store melkebrukene, henholdsvis 725 200 kr mot 646 300 kr. En stor del av forskjellen skyldes at mange av samdriftene ligger i soner med høyere satser for tilskudd enn det som er tilfelle for de store melkebrukene. Samtidig har samdriftene større areal. Dette har slått ut i høyere utbetalinger av areal- og kulturlandskapstilskudd. Noe av forskjellene i tilskudd skyldes også at samdriftene er jevnt fordelt i regionene, men de store melkebrukene er mer konsentrert i soner uten distriktstilskudd.

Sum produksjonsinntekter har vært 2 734 200 kr hos samdriftene. Tilsvarende sum hos de store melkebrukene har vært 2 493 400 kr.

De variable kostnadene har vært høyere hos samdriftene. Dette skyldes i stor grad større kjøttproduksjon. Innkjøp av forbruksartikler til husdyrholdet har også kommet opp i større beløp hos samdriftene, mens utgifter til innkjøp av dyr har vært mindre hos samdriftene. De har hatt litt lavere faste kostnader enn de store melkebrukene. Spesielt er kostnadene til leid arbeid mindre. Dette skyldes at brukere i samdrift i mange tilfeller avløser hverandre eller arbeider i turnus slik at behovet for ekstern avløser blir mindre. Både samdriftene og de store melkebrukene har hatt økning i faste kostnader sammenlignet med tilsvarende grupper i 2009. De store melkebrukene har større kostnader til maskinleie, leasing, jordleie og kvoteleie enn samdriftene, 243 000 kr mot 185 500 kr. Sum faste kostnader for samdriftene har vært 767 900 kr, mot 808 000 kr for de store melkebrukene. Med hensyn til avskrivninger har samdriftene økt noe sammenlignet med tilsvarende gruppe i 2009, fra 253 600 kr i fjor til 282 600 kr i år. De store melkebrukene har hatt en mindre økning, fra 224 800 kr for 2009 i fjor til 240 100 kr for 2010 i år.

Driftsoverskuddet fra jordbruket hos samdriftene har vært 776 100 kr, mot 575 200 kr hos de store melkebrukene. Vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk har vært 284 400 kr for samdriftene og 247 100 kr for de store melkebrukene.

Egenkapitalprosenten har vært 48 hos samdriftene og 42 hos de store melkebrukene.

Tabell 8.16 Samdrifter i melkeproduksjonen sammenlignet med store melkebruk

	Samdrifter 2010	Store melkebruk 2010
Antall bruk	34	46
Jordbruksareal, dekar	629	567
Herav leid areal, dekar	199	279
Eiendeler i jordbruket per 31.12., kroner	6 207 800	5 831 900
Antall årskyr	41,7	41,7
Melk per årsku, kg	7 787	7 433
Kjøtt per årsku, kg	273	247
Omsatt melk, liter	297 597	280 711
Melkekvote, liter	304 887	296 208
Melkepris, kr per liter	4,44	4,46
Pris på kukjøtt, kr per kg	35,46	35,24
Pris på annet storfekjøtt, kr per kg	43,10	42,63
Arbeidsinnsats i alt (jordbruket), timer	4 950	4 313
Timer per årsku	119	103
Produksjonsinntekter, kroner		
Melk	1 320 000	1 251 800
Kukjøtt	177 400	185 200
Annet storfekjøtt	314 100	272 800
Livdyr	39 400	47 600
Inntekter fra husdyrprodukter i alt	1 902 100	1 762 700
Inntekter fra planteprodukter i alt	53 200	48 300
Tilskudd	725 200	646 300
Andre inntekter	60 000	39 700
Bunnfradrag	- 6 400	- 3 600
Sum produksjonsinntekter	2 734 200	2 493 400
Variable kostnader, kroner		
Så Korn, annet såfrø og planter	15 100	18 100
Handelsgjødsel og kalk	73 000	73 800
Kraftfôr	522 700	492 500
Annet fôr	68 400	75 100
Konserveringsmiddel	16 700	12 800
Kjøp av dyr	62 600	71 800
Andre variable kostnader	149 100	125 900
Sum variable kostnader	907 600	870 100
Faste kostnader, kroner		
Leid arbeid	113 900	143 000
Drivstoff	48 500	52 500
Vedlikehold	192 700	182 900
Maskinleie, leasing, jord- og kvoteleie	185 500	243 000
Andre faste kostnader	227 200	186 600
Sum faste kostnader	767 900	808 000
Avskrivninger i alt, kroner	282 600	240 100
Driftsoverskudd, kroner	776 100	575 200
Familiens arbeidsfortjeneste, kroner	592 200	404 000
Lønnsevne i alt, kroner	706 100	547 000
Lønnsevne, kr per time	142,64	126,82
Familiens arbeidsfortjeneste per årsverk, kr	258 100	212 200
Vederlag til arbeid og egenkapital, kr	763 100	577 600
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kr	284 400	247 100
Egenkapitalprosent	48	42

8.4 Sammenligning av resultatene i referansebrukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper

I dette kapitlet er det foretatt en sammenligning av resultatene i referansebruksberegningene inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2010 med resultatene fra totalkalkylens normaliserte regnskaper. Resultatene fra referansebrukene er beregninger utført på bruksnivå på grunnlag av bruk over et visst økonomisk driftsomfang, mens totalkalkylens normaliserte regnskaper er et sektorregnskap med aggregerte tall for hele det norske jordbruket fordelt ut på totalt antall årsverk. På en del områder vil det derfor være ulike beregningsprinsipper som er lagt til grunn i de to systemene. Totalkalkylen vil i større grad fange opp strukturelle endringer i jordbruket og utvalget av referansebruk er ikke representativt for totaljordbruket.

Noen flere årsaker til ulik utvikling i vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk fra 2010 til 2011 og fra 2011 til 2012 mellom de to beregningssystemene, er forsøkt forklart nedenfor.

Til sammenligningen har en beregnet et grovt gjennomsnitt av vederlaget til arbeid og egenkapital på referansebrukene i 2010. Dette er gjort ved å ta resultatet fra de første 10 referansebrukene og vekte dem etter antall driftsgranskingsbruk som inngår og antall årsverk. Tabell 8.17 viser at inntektsnivået da er ca. 11 300 kr per årsverk lavere i referansebruksberegningene. For framregningsårene har en vist hvilket intervall utviklingen av vederlaget per årsverk varierer innenfor på enkeltbruksnivå (volumframregninger fra regnskapsåret 2010 inkludert).

Normaliserte regnskaper og beregnet referansebruksinntekt inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2010 viser følgende utvikling med hensyn til resultat og årlig endring i vederlaget til arbeid og egenkapital i kr per årsverk.

Tabell 8.17 Vederlag til arbeid og egenkapital i kr per årsverk¹

	Normaliserte regnskaper		Referansebruksberegningene ² inklusive produktivitetendringer	
	Kr/årsverk	Endring	Kr/årsverk	Intervall for endring
2010	234 600		223 300	
2011	233 200	- 1 400		fra minus 22 200 til pluss 31 500
2012 ³	258 000	+ 24 800		fra minus 71 300 til pluss 87 800

1) Jordbruksfradrag ved skatteligningen er ikke regnet inn

2) Resultatene er før jordbruksavtalen 2012

3) I 2012 inklusive en økning på ca. 2 400 kr per årsverk som delkompensasjon for økt trygdeavgift

Tabellen viser at inntektsutviklingen er noe forskjellig i de to beregningssystemene og at inntektsutviklingen dessuten varierer betydelig mellom ulike referansebruk.

Sammenlignet med utviklingen av et grovt gjennomsnitt av referansebrukene inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2010, men med samme vektning i framregningsårene, finner vi at referansebrukene har en gjennomsnittlig inntektsøkning per årsverk fra 2010 til 2011 mens det er en liten nedgang i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen mellom de to beregningssystemene er omtrent 20 200 kr større økning i referansebrukssystemet. Fra 2011 til 2012 er det inntektsøkning både i referansebruksberegningene og i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen er omtrent 4 200 kr mindre økning i referansebrukssystemet. Ser en på nivået ligger altså referansebrukene 11 300 kr under normaliserte regnskaper i 2010, mens de i 2012 ligger om lag 4 700 kr over normaliserte regnskaper.

Noen forskjeller som kan bidra til å forklare litt nærmere både ulik utvikling og ulikt nivå, er:

- Kapitalslitet bygger på prinsippet om historisk kost i driftsgranskingene og prisnivåjustering i normaliserte regnskaper. Dette gir lavere kapital slit i driftsgranskingene (og referansebrukene) enn i normaliserte regnskaper.
- Forskjell i utviklingen i nominell rente og realrente. «Effekt av finansiering» (prisstigningsgevinst på den lånte delen av kapitalen) reduserer realrentekostnaden i normaliserte regnskaper. I årets beregning gir dette fra 2010 til 2011 et negativt bidrag til utviklingen på 7 000 kr i normaliserte regnskaper. I referansebruksberegningene beregnes kapital slitet etter historiske investeringskostnader slik at det ikke blir noen prisstigningsgevinst.
- Produktivitetsendring/volumendring er regnet på ulik måte i de to beregningssystemene. I normaliserte regnskaper betyr nedgangen i samlet antall årsverk i jordbruket en økning i vederlaget på om lag 9 000 kr per årsverk fra 2010 til 2011 og om lag 10 000 kr per årsverk fra 2011 til 2012. Gjennomsnittlig volumframregning på referansebrukene viser en nedgang på om lag 1 300 kr fra 2010 til 2011 og om lag 1 600 kr fra 2011 til 2012. (Volumframregningene på referansebrukene er beskrevet i kapittel 4.) Totalkalkylen fanger umiddelbart opp strukturelle endringer i jordbruket slik som nedgang i arbeidsforbruk, mens måten volumframregningene gjøres på referansebrukene gjør at skift i utviklingstrender først blir fanget opp etter flere år.
- Alle jordbrukets produksjoner inngår i totalkalkylens normaliserte regnskaper, men en del av disse inngår ikke i referansebrukene. Dette er blant annet pelsdyr, grønnsaker og blomster. Disse produksjonene kan ha et annet nivå og en annen utvikling for vederlag til arbeid og egenkapital enn øvrige produksjoner.
- I referansebrukene føres kostnader og eventuelt inntekter ved jordleie slik de fremgår av driftsregnskapet for enkeltbruk. I normaliserte regnskaper anses all jord å tilhøre sektoren.
- Normaliserte regnskaper har med poster som ikke inngår i referansebrukene. Tidligpensjonsordning er en slik post som bidrar til et høyere nivå i normaliserte regnskaper med til sammen omtrent 1 900 kr per årsverk i 2010.
- Beregningssystemene har forskjellig prinsipp for føring av tilskudd. I referansebruksberegningene framregnes tilskudd med vedtatte satser, mens i normaliserte

regnskaper er det bevilgningene (budsjettert beløp) som regnes inn for budsjettåret 2012.

- Framregning av melkepris avviker fra total kalkylen. Dette handler om ulik periodisering av etterbetalinger og er nærmere omtalt i underkapittel 5.3. Forskjellen fra 2011 til 2012 er 15 øre per liter melk mindre prisøkning i total kalkylen som tilsvarer 4 700 kr per årsverk.
- På referansebrukene slår satsendringer i tilskuddordninger inn på resultatet, mens i total kalkylen er det bare bevilgningsendringer som slår inn. Ved de siste jordbruksoppgjørene har akkumulerte satsøkninger vært større enn økningen i bevilgningene, på grunn av innsparinger ved gjeldende satser.

Budsjettnemnda for jordbruket

Oslo 19.06.2012

Knut Børve

Guro Dæhlen	Anders Thomas Knutsen (vara)	Per Arne Skjeflo
Torgeir Gjølberg (vara)	Eli Moen	Astrid Solberg
Olaf Godli	Turid Mette Nilsen	Lajla Tunaal White (vara)
Steinar Helgen	Ole Rognstad	Per Aas
Anders Huus	Kjersti Røhnebæk	

Oddmund Hjukse